

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 46 (1290) ГОД XXV БЕЛАСТОК 16 ЛІСТАПАДА 1980 г. ЦАНА 2 зл.



ЦАНА СЯЛЯНСКАЙ ПРАЦЫ

Ад першых яго слоў у зале стала ціха. Усе зразумелі, што варта паслухаць гэтага чалавека. Высокі, з маршчыністым тварам, з пасівелымі валасамі, якія сведчылі аб яго жыццёвым вопыце, селянін з вёскі **Качэры** ў гміне Драгічын — **Збігнеў Міраш.**

— Я селянін ад дзеда-прадзеда, — заявіў ён, — і сёння мне сорамна, што наша краіна вымушана купіць за цвёрдую валюту аж 8 мільёнаў тон збожжа! Гэтага ж яшчэ ніколі ў нас не было. Ці сапраўды мы не ў сілах пракарміць свой народ? Ці амерыканскія, канадскія, нямецкія, ці яшчэ нейкія іншыя хлебаробы лепшыя за нас? То ж хапіла б, каб кожны селянін у Польшчы толькі на адзін цэнтнер даў больш збожжа з кожнага гектара — і ўвесь клопат з галавы, не мелі б мы праблемы з недахопам збожжа.

У зале сабраліся такія ж, як і ён, Збігнеў Міраш, сялянскія актывісты, дзеячы сельскагаспадарчых гурткоў, якія прыехалі з розных куткоў Беластоцкага ваяводства, каб супольна абмеркаваць усё тое, што зараз для вёскі найважнейшае, каб вярнуць і замацаваць сапраўдную ролю і значэнне сялянскага самакіравання, якое найлепш выяўляецца ў шматгадовай дзейнасці сельскагаспадарчых гурткоў. Трэба толькі замацаваць за гэтай арганізацыяй яе вясковы, сялянскі характар, хай будзе яна поўнасцю самастойным і незалежным саюзам сялян-аднаасобнікаў, хай цвёрда бароніць патрэбы жыхароў вёскі, каб маглі яны з карысцю для сябе і для краіны прадукаваць хлеб, бульбу, мяса і малако.

Калі Збігнеў Міраш сказаў пра гэты дадатковы цэнтнер збожжа з кожнага гектара, які развязаў бы нашы недахопы кармоў, праз залу праляцеў шопат недаверу. Селянін з вёскі Качэры, відаць, спадзяваўся гэтага, бо зараз жа дабавіў:

— Толькі пустымі заклікамі да сялянскага сумлення нічога мы не даб'емся. Бо ці аплоціцца зараз гаспадару змагацца за высокі ўраджай? Фармальна дзяржаўная цана на жыта зараз — 450 зл. за цэнтнер. Толькі я яшчэ не сустрэў такога селяніна, які сапраўды атрымаў бы гэтыя 450 злотых. І ў ГСах, і ў іншых установах па скупцы збожжа заўжды знойдуць сто прычын, каб абарваць некалькі дзесяткаў злотых. То зярно занадта вільготнае, то яно недачышчанае, а то няспелае і так далей. Я сам ніколі не ўзяў больш за цэнтнер жыта, як па 400-420 злотых. І хто можа абараніць нас перад такой крыўдай? Гэта заданне нашай сялянскай арганізацыі! Ды справа яшчэ не зусім у гэтым. Я сам, для ўласнай цікавасці, правёў падлікі таго, колькі нам каштуе збожжа, купленае ў заходніх краінах.

Гэтая праблема, праблема цаны сялянскай працы, яе пашаны і суадносін з прадуктамі прамысловасці найчасцей паўтаралася ў выказваннях удзельнікаў гэтай сустрэчы, якую ў Беластоку наладзіла рада Ваяводскага саюза сельскагаспадарчых гурткоў. Нават старшыня гэтага саюза **Мар'ян Кукля** ў сваім выступленні звярнуўся да анекдатычнага, але, на жаль, праўдзівага прыкладу з цаной суровага лемеша да звычайнага плуга. **Каб купіць гэты кусок жалеза, трэба прадаць паўцэнтнера жыта.**

— Адносіцца гэта не толькі да лемеша. Так яно ёсць з усімі сельскагаспадарчымі прыладамі і запаснымі часткамі, якія найчасцей трэба змяняць. Цэны на гэтыя дэталі павышаюцца найбольш і ўсё яшчэ найцяжэй іх атрымаць. Да высокай цаны даводзіцца дакладаць яшчэ хабар для прадаўцоў і магазінераў, бо інакш скажа, што няма і пайшоў ты к чорту!..

Гэта словы маладога гаспадара з вёскі Каянка ў Сямяціцкай гміне — **Мікалая Жабінскага,** які з'яўляецца членам Цэнтральнай рады саюза сельскагаспадарчых гурткоў. У перапынку мы сустрэліся, прадоўжылі гутарку.

— Сёння, — кажа ён, — едучы ў Беласток на сустрэчу ваяводскага актыву, я пазнаёміўся з поглядамі Палітбюро партыі і Прэзідыума Галоўнага камітэта Аб'яднанага людовага стронніцтва на **асноўныя праблемы сельскагаспадарчай палітыкі ў нашай краіне.** Змест гэтага дакумента абнадзейвае. Бо дагэтуль больш патрабавалі ад хлебаробаў, як давалі ім узамен. Вы ж самі чулі, што гаварыў старшыня Кукля: у жніво і пазней не маглі выехаць у поле каля 500 трактараў і 600 трактарных прычэпаў толькі таму, што не хапіла розных запасных частак. Вядома, што аб нашых сялянскіх справах шмат гаварылася на XV Пленуме Цэнтральнага камітэта партыі, што пасля Сейм прыняў па гэтай справе спецыяльную пастанову. Аднак на практыцы выйшла інакш. Вёска не атрымала звыш 50 тысяч абяцаных трактараў, не хапіла да плана 60 кг мінеральных угнаенняў у пераліку на кожны гектар, а пра пастаўкі будаўнічых матэрыялаў, асабліва цэменту і цэглы, пра сродкі аховы раслін і лякарствы для жывёлы — лепш ужо не ўспамінаць.

Далучыўся да нас гэты ж Збігнеў Міраш з вёскі Качэры.

— Толькі тым, што сялян бачаць з гарадскіх, багата абсталяваных кабінетаў або з вокан службовых лімузін, — кажа ён, — толькі ім здаецца, што селянін мае падушкі, напханыя грашыма. Далёка шукаць не буду. Прывяду вам прыклад з уласнай гаспадаркі. Яна не найгоршая ў гміне. У мяне 12 гектараў зямлі. Маю ўласны трактар і шмат іншых машын. На падатак і іншыя дзяржаўныя аплаты аддаю кожны год 20 тысяч злотых, мінеральныя ўгнаенні каштуюць мне таксама нейкіх 20 тысяч, за паслугі для СКРу — 15 тысяч і астаецца мне нейкіх 70-80 тысяч нібыта чыстага прыбытку. Падзяліце гэта, калі ласка, на 12 месяцаў і што выходзіць? Шэсць-сем тысяч злотых на сям'ю ў месяц. На сям'ю, а не а д н а г о чалавека. І за працу не па сем-восем гадзін 5-6 разоў у тыдзень, а за 12-15 гадзін у суткі, без свабодных субот і святочных дзён. А за гэтыя грошы трэба яшчэ купіць сабе машыны, пабудаваць будынкі і ўсё іншае...

Перапынак скончыўся, і мы зноў вярнуліся ў залу. І зноў пасыпаліся кан-

(Працяг на стар. 4)

КАМУ ШКОЛА НЕ РАДАСЦЬ

З надыходам асенняй слоты і халадоў справа давозу дзяцей у школы з новай сілай пачала бударажыць грамадскасць вёсак, і ў першую чаргу дзяцей і іх бацькоў. Ёсць, вядома, школы, дзе гэтыя справы ў большай ці меншай ступені ўпарадкаваны. Найлепш выглядае давоз дзяцей у тых школах, дзе ёсць уласныя школьныя аўтобусы. Праўда, аўтобусы гэтыя самі не ўпраўляюцца сабраць дзяцей у зборныя школы з усіх вёсак, у значнай меры ім дапамагаюць трактарныя прычэпы з сельскагаспадарчых гурткоў. Але там прычэпы, менш прыстасаваныя да перавозу людзей і неабаграваныя, ездзяць на кароткія адлегласці.

На жаль, ёсць яшчэ нямала вёсак, дзе дзеці давозяцца выключна такімі прычэпамі ды яшчэ на далёкія адлегласці часта акружнымі дарогамі. Вось прыклад з Вулькі Выганоўскай і яе ваколіцы.

Некалі і тут была васьмікласная школа. Будынак школы, зграбны і вясёлы, і цяпер упрыгожвае пагорак на ўскраіне вёскі. Але сёння палова гэтага будынка, прызначаная пад вясковую святліцу, страшыць павыбіванымі вокнамі. Праз пустыя аканіцы вецер шматае рэшткі колішняй дэкарацыі, мабыць, пасля апошняй забавы. Як скардзіліся настаўнікі, на той забаве вясковым гулякам спатрэбіўся дадатковы пакой на буфет, дык яны папросту вынялі акно з рамай у адным з класаў і ўвайшлі, як гаспадары. Што ж, падпіўшы, кожны сам сабе гаспадар і на чужым.

І вось гэты „грамадскі аб'ект" штодзень бачаць дзеці малодшых класаў і дашкольнікі, якім тут адведзена месца ў другой палове школы. Глядзяць, як нішчэе з дня на дзень іх школа, нішчэе супольная маёмасць і... прызвычайваюцца да гэтага, робяцца нячулымі на марнатраўства, растуць абыякавымі.

Але гэтыя малышы і іх бацькі лічаць сябе пакуль што шчаслівымі, бо застаюцца на месцы, бо ім не трэба ездзіць штодзень у далёкія вёскі ў школу.

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ-80



Галена Кот і Ірына Паўлючук — дуэт з Гарадка. III месца ў катэгорыі сучаснай песні. Фота М. Шаховіча.

ЧЫТАЧ!

У сувязі з тым, што ў гарадах была ўстрымана падпіска на прэсу і нашы чытачы непакоіліся, як будзе з выпіскай „Нівы“, паведамляем, што паводле новага распараджэння паштовых улад, „Ніву“ можна выпісаць ва ўсіх паштовых установах.

Нагадваем: тэрмін падпіскі на 1981 год канчаецца 25 лістапада.

ХРОНІКА

■ 25 кастрычніка адбылося пасяджэнне Выдавецкай секцыі ГП БГКТ. Быў разгледжаны план Беларускага календара на 1982 год і чарговыя зборнікі „белавежцаў“. Да Н. Артымовіч, З. Сачко, М. Гайдука і А. Барскага, кніжкі якіх рыхтуюцца ўжо да друку, дайшоў новы аўтар — Л. Танкевіч. Два яго паэтычныя зборнікі, у тым ліку адзін зборнік вершаў для дзяцей, атрымалі станоўчую ацэнку.

■ 30 кастрычніка Пленум ВК ПАРП у Беластоку звольніў з функцыі I сакратара ВК Уладзіслава Юшкевіча (з увагі на стан здароўя). I сакратаром ВК выбраны Стэфан Завадзінскі, да гэтага I намеснік міністра сельскай гаспадаркі.

КАЛЯНДАР

315 гадоў назад

19.11.1665 пам. Н. Пусэн, французскі жывапісец.

120 гадоў назад

18.11.1860 нар. І. Падарэўскі, польскі кампазітар, палітычны дзеяч, піяніст. Юнацтва на Беларусі.

150 гадоў назад

22.11.1830 выбухла Лістападаўскае паўстанне.

80 гадоў назад

19.11.1900 нар. А. Зэгерс, нямецкая пісьменніца.

75 гадоў назад

16.11.1905 нар. Я. Скрыган, беларускі савецкі пісьменнік.

70 гадоў назад

20.11.1910 пам. Л. Талстой, рускі пісьменнік.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE"

Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI

Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca: RSW „Prasa-Książka-Ruch" Kombinat Wydawniczo-Kolportażowy w Białymstoku. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Ogłoszenia przyjmuje: Biuro Reklam i Ogłoszeń ul. Wesołowskiego 1, 15-960 Białystok, tel 232-41 w. 278, oraz wszystkie biura ogłoszeń RSW „Prasa-Książka-Ruch" na terenie całego kraju. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumeratę przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch" oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze i na cały rok następny; do dnia 10 poprzedzającego okres prenumeraty na pozostałe okresy roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalna 26 zł, półroczna 52 zł, roczna 104 zł. Jednostki gospodarki uspołecznionej, organizacje społeczne zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch", w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów, w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie, nr 1153-201045-139-11; prenumerata ta jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

„Niwa" — PLISSN-0546-1960. Nr indeksu 30671. Zam. 1761. Nakład 7.800 I-5.



Весткі з Беларусі. На кінастудыі „Беларусьфільм“ здымаецца фільм „Дзяржаўная граніца“. Дзеянне другога двухсерыйнага фільма пад назвай „Гамаюн — птушка вешчая“ адбываецца ў 1921 годзе на адной з першых пагранічных застаў на граніцы з Польшчай. На здымку кадр з фільма: урачыстае адкрыццё заставы. У цэнтры — адзін з галоўных герояў фільма Гамаюн (артыст тэатра імя Я. Купалы Аляксандр Дзянісаў). Фота Яўгена Казюлі.

Польскія вучоныя аб гісторыі Беларусі

23-24 верасня ў Гданьску адбылася XV навуковая канферэнцыя гісторыкаў ПНР і СССР. Абмяркоўваліся пытанні гісторыі народаў Польшчы і Савецкага Саюза і гісторыяграфіі нашых краін. Адзін з рэфератаў — прафесара Ежы Ахманскага з універсітэта імя Адама Міцкевіча — цалкам датычыў мінуўшчыны беларускага народа: „Польскія даследаванні дзеяў Беларусі эпохі феадалізму“.

У разглядаемую эпоху сфарміравалася беларуская народнасць (XIV — пач. XVII ст. ст.) на падставе развіцця унутранага эканамічнага рынку, росту гарадоў, пашырэння кнігадрукавання, а з ім — старабеларускай літаратурнай мовы, на падставе ўзбагачэння матэрыяльнай і духоўнай культуры народа. Словам, у гэты час вызначыліся найбольш істотныя народатворчыя фактары, якім беларуская супольнасць, канкрэтная этнаграфічная адзінка, абавязана сваім самавыяўленнем і самасцвярджэннем побач з суседнімі: літоўскай, польскай, рускай, украінскай этнічных супольнасцей. Добра вядомы сацыяльныя і нацыянальна-рэлігійныя супярэчнасці і канфлікты народатворчага працэсу на Беларусі і выкліканая імі зацятая, шматвяковая барацьба працоўных супраць прыгонніцкага землеўласніцтва, супраць прымусовай паланізацыі, а пазней (канец XVIII — пачатак XX ст.ст.) — русіфікацыі.

Е. Ахманскім разгледжана 35 навуковых пазіцый, што з'явіліся ў друку за апошнія дваццаць год. Лічба публікацый сама па сабе сведчыць аб зацікаўленасці гісторыкаў Польшчы мінулым адной з яе бліжэйшых (і ў геаграфічным, і ў гістарычна-культурных адносінах) суседак. Так, пытанні эканамічнага развіцця феадальнай Беларусі ў тагачасных межах Вялікага княства Літоўскага, грамадска-вытворчых адносін у беларускай вёсцы тае пары даследаваны ў манаграфіі С. Касперчака (S. Kasperczak. Rozwój gospodarki folwarcznej na Litwie i Białorusi do połowy XVI w. Poznań 1965), у паасобных артыкулах Е. Ахманскага, Е. Казімерскага, М. Космана. Аб сацыяльным прыгнёце беларускага селяніна нагадвае вымоўная назва адной з публікацый: S. Kazimierski. Opisanie krzywd wyrządzonych poddanym w dobrach Holszany i Pasikiszki na Białorusi w 1654 roku. „Przegląd historyczny" 1962 z. 4.

Гісторыі сялянскіх антыпрыгонных рухаў, менавіта ўзброенага паўстання на чале з Васілем Вашчылай у Крычаўскім старастве (1740 г.) прысвечана некалькі артыкулаў Ю. Леха, змешчаных у „Пшэглёндзе гістарычным“ (1960, сшытак 2), у „Рочніку Беластоцкім“ (1961, т. 2; 1963, т. 3).

Вылучаюцца наватарскія працы С. Александровіча аб гісторыі беларускіх мястэчак (артыкулы ў „Рочніку Беластоцкім“, 1961, т. I; „Рочніку гістарычным“, 1962, № 3; „Квартальніку гістарычным“, 1968, сшытак 2, і ў іншых навуковых выданнях). Мястэчак разам з гарадамі, паводле руплівых падлікаў аўтара, налічвалася ў палове XVII ст. на землях Вялікага княства Літоўскага звыш 900. Мястэчкі, гэтыя своеасаблівыя „пасрэднікі“ паміж горадам і сялом, пaўставалі побач з маёнткамі ці замкамі буйных землеўласнікаў і феадалаў, альбо на месцах торгаў і знаходжання рамесніцкага люду. Адсюль адзін з істотных вывадаў С. Александровіча, збежны, дарэчы, з пазіцыяй беларускага гісторыка З. Капыскага (З. Копысский. Экономическое развитие городов Белоруссии в XVI — первой пол. XVIII в. Минск, 1966) аб рашаючым уплыве гандлю і рамесніцтва ва ўзнікненні і развіцці гарадоў Беларусі. Тым самым абвяргаецца высуваны даўней паасобнымі гісторыкамі тэзіс аб сельскагаспадарчым характары гарадскіх паселішчаў. Мінулае ж усходнебеларускага горада Шклова ўдастоілася спецыяльнай манаграфічнай працы М. Тапольскай (M. B. Topolska. Szklów i jego rola w gospodarce Białorusi Wschodniej w XVII i XVIII wieku. Warszawa 1969). У першай палове XVII ст. Шклоў налічваў каля 1100-1200 дымоў альбо каля 8800-9200 жыхароў (у сярэднім 8 чалавек на адзін дым) і займаў па лічэбнасці сёмае месца сярод гарадоў Літоўскага княства пасля Вільні, Магілёва, Слуцка, Мінска і Полацка. Дарэчы, толькі 10 прац. тагачасных шклаўчан жыло непасрэдна з працы на сельскай гаспадарцы. Даследчыца асвятліла значную ролю Шклова як важнага цэнтра мясцовага, рэгіянальнага і заграні́чнага гандлю.

Некалькі прац прысвечана гісторыі мануфактурнай і вотчыннай прамысловасці. Дакладчык звярнуў увагу на грунтоўнае даследаванне, выдадзенае пасмяротна, С. Касцялкоўскага аб прадпрыемствах літоўскага падскарбія А. Тызенгаўза (S. Kościałkowski. Antoni Tyzenhauz. Podskarbi nadworny litewski. Londyn 1970, T. 1, T. 2, 1971), заснавальніка звыш 50 мануфактур, з іх толькі ў Гродзенскай эканоміі больш 20: шаўковая і суконная фабрыкі, жалезаробчы, лесапільны і гарбарныя заводы, млыны і г.д. Асобнымі выданнямі

(Працяг на стар. 5)

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „Ніве“

Волька Выганоўская ● Я вам — вы мне ● Конкурс для школьнікаў ● Навучанне беларускай мовы ў 1980/81 годзе ● Больш года пасля пажару ● Танкіст Сініцын ● З расказаў дзеда Раманчука ● Казка для дарослых ● Весткі з Беларусі, бельскага белліцэя, Гайнаўкі, Чаромхі, Белавежы, Дубіч Царкоўных, Ласінкі, Фольваркаў Тыльвіцкіх, Заблудава, Орлі ● Калі прысніцца рыжык ● Мода ● Кастусь прадчувае буру ● Развучваем беларускую песню „Дзве таполі“.

TELEWIZJA WARSZAWA

Niedziela 16 XI — 6.10 TTR. Upr. rośl. s. III. 6.40 Mech. rol. s. III. 7.10 Nasze spotkania. 7.30 Alarm przeciwpożar. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rol. 8.20 Telewizjada. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek. W pr. m.in. „Niedźwiedź pana Adamsa". 10.20 Antena. 10.50 Reportaż. 11.10 Piękne głosy — Nelly Miricioiu-Ionescu. 11.55 Dziennik. 12.15 Rolnicze rozmowy. 12.45 Warszawska Starówka. 13.25 Dla dzieci: Przygody Sindbada. 13.50 Turcja — spadkobiercy Atatürka. 14.10 Tylko w niedzielę. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Henryk IV — król Francji (2).

Poniedziałek 17 XI — 13.30 RTSS, TTR — J. pol. l. 10. 14.00 Chem. s. I. 15.20 NURT — Elementy wiedzy o sztuce. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Zwierzyniec. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.20 Klinika zdrowego człowieka. 17.45 Arsene Lupin — odc. pt. Dama w kapeluszu z piórami — film krym. 18.40 Rolnicze rozmowy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. Franz Kafka — Proces. 22.15 Dziennik. 22.30 Czas Norymbergii.

Wtorek 18 XI — 6.00 RTSS, TTR, J. pol. l. 10. 6.30 Chem. s. I. 8.10 Dla szkół: Hist. kl. VIII. 9.00 J. pol. kl. V. 9.55 Pr. dla kl. I—III. Czerwone, żółte, ziel. 13.30 RTSS, TTR — J. pol. s. III. 14.00 Fiz. s. III. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Klub Seniora. 16.55 Skojarzenia. 17.20 Dom i my. 17.35 Magazyn Młodych. 18.15 Królik Bugs przedstawia. 18.40 Polska Kronika Filmowa. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lekarz radzi. 19.10 Świadkowie. 19.30 Dziennik. 20.10 Syberia — dramat hist. TV ZSRR — odc. II. 21.45 Prawdę mówiąc. 22.20 Dziennik. 22.35 Śpiewa Krystyna Janda.

Środa 19 XI — 6.00 RTSS, TTR — J. pol. s. III. 6.30 Fiz. s. III. 8.10 Dla szkół: Chem. kl. VIII. 9.00 Fiz. kl. VI. 9.55 Praca — technika, kl. I. 13.30 RTSS, TTR — Mat. s. I. 14.00 Fiz. s. I. 15.20 NURT — Mat. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Michałki. 17.10 Mecz Polska — Algeria — NRD — Węgry. 19.00 Dobranoc. 19.10 Camerata. 19.30 Dziennik. 20.10 Perła w koronie — pol. film społ.-obycz. 22.10 X.Y.Z. — cz. I. 22.35 Dziennik. 22.50 X.Y.Z. — cz. II.

Czwartek 20 XI — 6,00 RTSS, TTR — Mat. s. I. 6.30 Fiz. s. I. 8.10 Dla szkół: Przysp. obr. kl. VIII i I lic. 9.00 Praca — technika, kl. II. 11.00 Dla szkół średnich: Poezja. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 RTSS, TTR — Mat. s. III. 14.00 Biolog. s. III. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Turniej zastępowych. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC. 17.30 Magazyn motor. 18.00 Telewizja młodych przedstawia. 18.25 Poligon. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sonda. 19.30 Dziennik. 20.10 Powrót Świętego — odc. pt. Miasteczko, które zaprzedało duszę — film krym. 21.05 Pegaz. 21.50 Forum korespondentów. 22.20 Dziennik. 22.35 Recital Wandy Bargiełowskiej.

Piątek 21 XI — 6.00 RTSS, TTR — Mat. s. III. 6.30 Biolog. s. III. 11.00 Dla szkół: kl. I—II. 11.55 Wych. ob. kl. VIII. 13.30 TTR — Hod. zwierz. s. I. 14.00 Mech. rol. s. I. 15.05 Red. szkol. zap. 15.20 NURT — Ped. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Piątek z Pankracym. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.25 Gra Cecylia Barczyk. 17.40 Tajemnica Enigmy — odc. II. 18.40 Rolnicze rozmowy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telewizja Młodych. 19.30 Dziennik. 20.10 Jedenasta Studia Gama. 21.15 Listy o gospodarce. 21.55 Dziennik. 22.10 Teatr Tel. E. Neyman — Kiedy się ze mną podzielisz. 23.15 Filmoteka arcydzieł: Piękność dnia — fr. dramat obycz.

Sobota 22 XI — 6.00 TTR. Hod. zwierz. s. I. 6.30 Mech. rol. s. I. 7.00 Uprawa rośl. s. III. 7.30 Hod. zwierz. s. III. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Radar. 9.15 Estrada folkloru. 9.45 Klub sześciu kont. 10.35 Wspomnienie z Dusznik. 11.10 Człowiek, ziemia, kosmos. 11.40 Dziennik. 12.00 Studio 2. 15.00 Orbita. Ok. 16.00 Puchar Interwizji w gimnastyce art. 18.50 Dobranoc. 19.00 Studio 2. 19.30 Dziennik. 20.10 Michał Strogow — odc. III — radz. film fab. 21.00 Studio 2. 22.00 Waszyngton za zamkniętymi drzwiami — odc. V.

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 14 XI — 7.25 Film fab. 15.10 Film fab. 17.50 Pr. muz. 18.15 Film fab. 20.30 Piosenka — 80.
Sobota 15 XI — 15.10 W świecie zwierząt. 16.40 Filmy anim. 17.05 Pr. muz. 17.50 Film fab. 19.45 Spotkanie z olimpijczykami.
Niedziela 16 XI — 12.00 Film fab. 13.40 Klub Podróży. 14.40 Film anim. 15.00 P. nożna. Szachtior — CSKA. 16.45 Panorama międzynar. 17.50 Film fab. 20.50 Przegląd piłkarski.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Pamiętne lato — radz. 18—19. Przygody Robinsona Cruzoe — radz. 20—21. Zwycięzca — radz. 22—23.
Bielsk Podl. Zwierciadło — radz. 17—18. Proces poszlakowy — jap. 19—20. Nosferat — wampir — RFN. 21—23.
Czeremcha Test pilota Pirxa — pol. 18—19. Na rabunek — radz. 22—23.
Czyże Miłosne życie B. Trajkowicia — jug. Trudny jest tylko pierwszy krok — radz. 19—23.
Gródek Zrozumiałeś, gratuluję — radz. 22—23.
Hajnówka Wyznanie miłości — radz. 17. Była cisza — radz. 18—19. Szli żołnierze — radz. 20—21.
Michałowo Zemsta różowej pantery — ang. 18—19. Książę i żebrak — ang. 20—21. Umarli rzucają cień — pol. 22—23.
Mielnik Król Lear — radz. 19. Ostatni lot — radz. 22—23.
Milejczyce Dramat na polowaniu — radz. Jeśli odejdziesz — radz. 19—23.
Narew Wyznanie miłości — radz. Bajka o Mrozie Czarodzieju — radz. 19—23.
Narewka Moskwa nie wierzy łzom — radz. Uwaga czarny kot — radz. 19—23.
Nurzec Zapamiętaj imię swoje — pol. 18—19. Syberiada — radz. 20—21. Pięć wieczorów — radz. 22—23.
Orla Obrót spraw — radz. Step — radz. 19—23.
Rajsk Grzeszny żywot F. Buły — pol. 12 krzeseł — radz. 19—23.



ВЫСВАТАЎ

Традыцыя ісці ў сваты з хлопцам ужо выходзіць з моды. Аднак мне давялося быць маршалкам. А было так. Іду я праз вёску, ажно падыходзіць кума і кажа: зайдзіце да нас. Заходжу. А яна гаворыць, каб ажаніў яе Яська, гэтага дурня. А чаму ж ён дурань? Ано п'е, а жаніцца — не ўспамінай.

Выходзіць Яська з другога пакоя і пытае: чаго вы ад мяне хочаце, я ўжо даўно жанаты з чырвонай наклейкай і яе не пакіну. Кажу, ты ж не хворы, што маеш яе кідаць, ано каб ведаў, што калі пападзеш на сваю, то яна табе дасць рэцэпту, калі піць і колькі піць. А ён: хто сёння пойдзе замуж на вёску? Я кажу, праўду кажаш, хто ж пойдзе за жанатага з чырвонай наклейкай? Ты адно адпіраешся вёскай. Бачыш, Шура з вышэйшай адукацыяй у горадзе і Генік працуе на фабрыцы. Ім ужо за 30 і нежанатыя. У вёсцы ведаем, хто нежанаты, а ў горадзе на лобе не напісана, ці ён жанаты, ці не. Пакуль што невядома, дзе больш старых кавалераў — у вёсцы, ці ў горадзе. Сёння знай, не тыя дзяўчаты, што былі перад вайной. Яны калісь не мелі такіх правоў, якія маюць сёння. Мелі нейкую сёмую частку бацькаўшчыны. Яны не ішлі замуж, а іх бацькі выдавалі, за каго хацелі, хоць за вала, абы дома не была. Нават хлопец, калі хацеў узяць, якая яму падабалася, дык бацькі пагражалі, што адкажуць ад гаспадаркі. На мой розум, здаецца больш важнае, за каго пайсці замуж, чым куды пайсці. Сёння, каб пайшла дзяўчына замуж, трэба ёй спадабацца, а на гэта трэба заслужыць. Знаю прыгожых і вучоных дзяўчат у горадзе, якія не выйшлі замуж. Гавораць, як мела выходзіць за абы-якога, ано зменіць прозвішча, то лепш жыць адной.

У нашай ваколіцы некаторыя пажаніліся і ўзялі дзяўчат з горада і жывуць добра. Бо што ж горад? На хаце хата і вуліца з хаты. Яську, кажу, у жніво ці ў сенакаць, калі адстанеш ад людзей, цяжка іх гнаць, а жаніцьба яшчэ важней. Калі маці наварыць і абмые, добра буяніць.

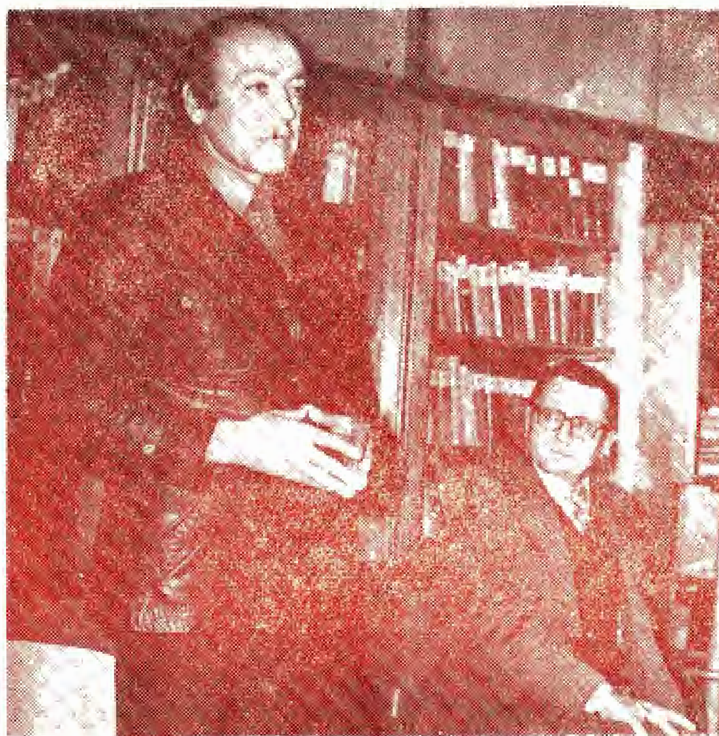
Паўслухаўся Яська і пытае: а ці маеце якую дзяўчыну на вёску? Кажу, маю. Ад Лазовага, працуе ў Хвастах. Гаварыла, што пайшла б у вёску замуж, бо ўжо станок надакучыў, як горкая рэдзька. Кажа, то давайце пад'едзем. Не, кажу, спярша пазнаёмся і дагаварыся, тады пад'едзем. Даў яму адрас і кажу, ано не запіся і называй яе далікатна і будзь ветлівым. А ён пытае, а як называць далікатна? Кажу, напрыклад, мая называецца Ганулія, а калі называю Нюра ці Аня — гэта ўжо далікатна.

Прыехаў Яська з Беластока. Пытаю, як там? А ён: я казаў, што ў вёску не пойдзе. Яшчэ вы і падвялі, каб называў далікатна. Яе завуць Наталя, гэта ж колішняе імя, а я ўсё на яе Геня ды Геня. Гэта ж далікатнае імя. А яна кажа: што ты, абалдзеў, а то ж я Наташа. Пытаю яго яшчэ: а хоць паказаў яе таксоўкай па горадзе? О, а як жа! А едучы, ты хоць узяў яе за калена? А ён: дзе там! Я сядзеў каля кіроўцы, а яна адна сядзела, як лялька. Э, кажу, Яську, ніц не будзе. Дзяўчаты любяць хлопцаў жулікаватых. Ды, кажа ён, вас не пойме. Раз кажаце быць ветлівым, другі раз жулікаватым. Паехалі — кажу. Заязджаем, а Наташа да мяне, а то ж вы мне такога чудака сватаеце! Цэлы вечар гаварыў з маёй мамай пра нейкія НЦБ, а са мной ані слова. Кажу, Наташа, НЦБ гэта пярэстыя каровы, а што, ты іх баішся? Чаго, кажа, гэта ж не насарогі. Выглядае, што яму трэба не жонку, а даярку „Альфу“. Кажу, Наташа, ты хоць жывеш у горадзе, а вопыту не маеш. Я ўсё ведаю, ён мне гаварыў, што гледзячы на тваю прыгажосць, яму дух займала і не мог да цябе гаварыць, ано гаварыў: генія, генія. Гэта абазначае геній твайго харастава. А што гаварыў з тваёй мамай, дык ён хацеў спадабацца гаспадарнасцю. Ён гаварыў, што ў самаходзе не мог сесці каля цябе, бо не вытрымаў бы і моцна цалаваў бы, а тут кіроўца праз люстэрачка бачыў бы і мог бы зрабіць выпадак.

Ой, цудоўна, кажа Наташа. Каб вы не выяснілі, я б за яго не пайшла б. І ўсё сказалі б, што праз тое, што ён на вёсцы. А цяпер, каб ано браў. Падыходзіць маці і кажа: маршалку, я бачу, вы іх пажэніце.

Працяг можа быць далей.

Ф. Хлябіч



Юбілейная 1001 аўтарская сустрэча Алеся Барскага, у якой прыняў удзел вядомы даследчык славянскіх літаратур дац. др Ф. Няўважны (справа).

ЮБІЛЕЙНЫ ВЕЧАР
АЛЕСЯ БАРСКАГА

Адбыўся ён у суботу, 25 кастрычніка 1980 года, у памяшканні ГП БГКТ у Беластоку. Такім чынам Прэзідыум ГП адзначыў **пяцідзесяцігоддзе** з дня нараджэння паэта.

У паэтычным вечары Алеся Барскага прыняў удзел вядомы ў нашай краіне даследчык і папулярызатар славянскіх літаратур, а ў тым ліку і нашай беларускай — дацэнт Варшаўскага універсітэта, доктар **Фларыян Няўважны.** Выступіў ён з дакладам пра творчы шлях паэта. Так глыбокага і ўсебаковага аналізу сваёй творчасці Алесь Барскі дагэтуль яшчэ не меў. Дакладчык перш за ўсё ўзяў для свайго крытычнага разбору ўжо апублікаваныя тры зборнікі Алеся Барскага: *„Белавежскія матывы“*, *„Жнівень слоў“* і *„Мой бераг“*. Два першыя паявіліся ў нас у Польшчы, дзякуючы намаганням ГП БГКТ, а трэці зборнік — *„Мой бераг“* — выдадзены быў у Мінску. Для поўнага зразумення творчых імкненняў Алеся Барскага неабходна аднак ведаць яго творы, якія яшчэ не выйшлі асобнымі зборнікамі, а перш за ўсё такія паэтычныя цыклы, як: *„Блізкасць далёкага“* і *„Ceturia poetica“*.

Калі супаставіць побач сябе гэтыя яго літаратурныя здзяйсненні, гаварыў дацэнт Ф. Няўважны, дык атрымліваецца адна паслядоўная, лагічная цэласць. Першы паэтычны зборнік — гэта таленавіты, але яшчэ і няўпэўнены пасеў літаратурнага зерня, другі зборнік з'яўляецца ўжо сапраўды спелым жніўнем слоў, у якім аўтар ведае, чаго патрабуе ад сябе і людзей. Наступныя цыклы вершаў выяўляюць лірычнага героя Алеся Барскага ўжо як поўнасцю арыгінальнага і незалежнага чалавека з багатым жыццёвым ды інтэлектуальным вопытам. Не паддаецца ён ані чыста разумоваму, халоднаму ўспрыманню паэзіі — паводле манераў многіх літаратараў, якія сябе лічаць стваральнікамі суперсучаснага паэтычнага стылю, ані таксама не трымаецца ён класічнай традыцыі беларускай паэзіі. Розум і пачуццё — аднолькава вартасны элементы для гэтага лірычнага героя Алеся Барскага.

Самай аднак найважнейшай вартасцю для яго, даказваў дакладчык, з'яўляюцца адносіны да яго **„Малой Айчыны“**. У сэнсе фізічным *„Малая Айчына“* — гэта прынараўская гоні, гэта Беласточчына з яе беларусамоўным насельніцтвам, гэта культурная спадчына ад папярэдніх вякоў, гэта ўсё іншае, што ўбірае ў сябе чалавек у час свайго псіхічнага станаўлення. Гэтая *„Малая Айчына“* з'яўляецца для паэта найглыбейшай крыніцай тэм, матываў і імкненняў, яна проста **„святое святых“** для яго, мера рэальнай вартасці ўсяму іншаму.

І такім чынам гэтая *„Малая Айчына“* і ў сэрцы аўтара, і ў пачуццях яго лірычных герояў непрыкметна разрастаецца да размераў вялікай айчыны, вялікай і адзінай, непаўторнай і непадкупнай.



Захопленыя прыгажосцю паэтычных вобразаў Алеся Барскага ўдзельнікі сустрэчы з ім забылі пра час і вечар прайшоў не вед калі.

Гэтыя разважанні Ф. Няўважнага пра *„малую“* і *„вялікую“* айчыны лірычнага героя Алеся Барскага выклікалі, здавалася, найбольшае зацікаўленне ў прысутных на гэтай літаратурнай сустрэчы. Такую ж падвойную *айчыну* носіць у сваім сэрцы амаль кожны беларус, пражываючы ў Польшчы, і кожны аўтар беларускіх літаратурных тэкстаў.

Пасля выступіў сам Алесь Барскі. Гаварыў ён аб сваім разуменні ролі паэта пры канкрэтных умовах, у якіх мы зараз жывем, аб вельмі частых сваіх кантактах з насельніцтвам Беласточчыны. Тут ён адзначыў, што разам з Віктарам Шведам правялі яны ўжо больш-менш **адну тысячу** аўтарскіх сустрэч. Ганарыўся сваёй любоўю да вёскі і да працы ў полі.

— Летам гэтага года, — гаварыў ён, — з фурай жывёльнага гною апынуўся я на мосце ў Бандарах. Насупраць мяне — аўтамабіль і за мною — таксама. Я спакойна іду побач каня і раптам чую моцны ўдар ззаду ў гнаёўкі. З пашкоджанай машыны выскачылі два элегантна апранутых мужчыны. Я да іх: *„Што вы, мой, сляпыя, каб у белы дзень з аўтамабілем на воз!“ „Прабачайце, кажа адзін з іх, мы загледзеліся на вас, бо ніколі не бачылі паэта, які б у звычайным гноі капаўся!..“*



На развітанне былі падарункі і пажаданні. Вось нядаўняя студэнтка доктара А. Баршчэўскага, Іраіда Васілюк уручае кветкі паэту.

Затым Алесь Барскі прачытаў нам свае новыя вершы. Вечар закончыўся ўручэннем юбіляру падарункаў ад Галоўнага праўлення БГКТ і сяброў ды прыхільнікаў яго таленту. Усе мы шчыра жадалі яму і яшчэ раз гэта паўтараем: **шчаслівa дачакацца сотай гадавіны з дня нараджэння!**

Віктар Рудчык
Фота аўтара

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ. РАСЛІНЫ.



Даўным-даўно, не памятаюць нават найстарэйшыя, толькі чулі ад сваіх дзядоў, якія ў сваю чаргу пераказвалі пачутае ад сваіх, што аднойчы ў царкве вянчалася пара. Яна — прыгожая маладая, ён — прыстойны ростам, — сталі на шлюбным ручніку. Людзі дзівілі давалiся — адкуль такі малойчык у іх ваколіцах узяўся? Стаяць у каронах, бацюшка вянчальную службу вядзе, хор спявае. І раптам кароны з галоў узляцелі. Падняліся высока і вісяць над галовамі, усё роўна, што сіла іх нейкая трымае. Людзей жах ахапіў, хор замоўк, свяшчэннік слова прамовіць не можа. Давай у запісах царкоўных шукаць і дайшлі, што брата з сястрою звянчалі. Усе моцна спалохаліся. А маладых Бог змяніў у траву-кветку. Яго ў сіні колер перамяніў, яна — жоўтым стала. І так растуць разам на адным сцябле, а людзі браткамі іх называюць. А ў царкве пасля гэтага здарэння не кладуць больш карон на галаву, а ўгары трымаюць.

Вось такая легенда аб паўстанні браткаў кружыць па паўночнай Бельшчыне ды паднараўскіх вёсках.

Гэта ж тая самая легенда, якая стала фабулай да шматлікіх балад аб гэтых невялікіх прыгожых двухкаляровых кветках. Прыкладна, фрагмент з першага тома „Балады“ з серыі Беларуская народная творчасць:

. . . .
Бадай папы прапалі —
Брата з сястрой звянчалі,
. . . .
— Пойдзем, сястра, у поле,
Абернемся травою.
На брацетку — сіні цвет,
На сястрыцы — жоўты цвет.
Будуць людзі траву браць,
Будуць нас успамінаць:
Гэта тая травіца
Што брацетка-сястрыца.

Двухколернасць аднаго і таго ж (у гэтым выпадку гутарка пра кветкі), кантраст пры супастаўленні здаўна прыцягвалі ўвагу чалавека. І пачаў ён шукаць у гэтым зместу, ствараць легенды, у пэўным сэнсе ажыццяўляць. Асабліва многа двухколернасці звязана з днём Яна, калі дзень найдаўжэйшы, а ноч найкарацейшая ў цэлым годзе. Ад гэтага часу наступіць пералом. І якраз гэта дало свайго роду біяграфію некаторым кветкам. Маем на думцы зелле святога Яна, якое ў залежнасці ад народу і ваколіц называюць па-рознаму: „дзень і ноч“ — у беларусаў, або „Иван да Мария“ — у рускіх ці „Joani rogi“ — у эстонцаў. На Беласточчыне — гэта „казэлецъ“ або „дваранінецъ“. Але каб паказаць на сувязь паасобных кветак з штодзённым жыццём чалавека, неабходна спыніцца на назве „дзень і ноч“, бо яна найбольш ярка на гэта паказвае. Як адзначалася, на Яна ноч і дзень стаяць на найбольш адлеглых ад сябе полюсах. А ў сувязі з тым, што кветка двухколерная — жоўта-цёмнасіняя. Якраз кантраст гэтых колераў і насунуў думку спалучыць іх з пераломам дня з ноччу. А гэты пералом (свайго роду кантраст) быў у сваю чаргу прычынай звязвання з днём Яна двухколернасці.

Міхась Шаховіч

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

СТАРАСЦЬ —НЕ РАДАСЦЬ

Старасць — не радасць, і вельмі рэдка старасць бывае вясёлай і шчаслівай.

Чалавек, якога я сустрэў, сядзеў на лаўцы, трымаючы ў сваіх старых руках старую вінтоўку. Я сеў побач яго, не ведаючы спачатку, ці пачаць з ім гутарку, ці не. Часу ў мяне было многа, а час чакання здаецца карацейшым, калі чалавек гутарыць з іншым чалавекам. Стары чалавек заўсёды мае сваю цікавую гісторыю і ад яго можна даведацца шмат цікавага, як з не адной найцікавейшай кніжкі.

Крыху нясмела пачаў я гутарку, пачынаючы ад надвор'я, якое ў той дзень было прыгожае, сонечнае. Сонца грэла неміласерна, людзі шукалі ценю, якога тут, у марскім порце Шчэціна, амаль няма. І толькі вецер ад Одры халадзіў гэтую спякоту. Чайкі плывалі ў вадзе і раз-пораз ныралі ў яе глыбіню. Мы сядзелі, ды гутарылі аб усім, што нясе жыццё і штодзённая праца. Доўга чалавек з вінтоўкай расказваў аб сваіх няшчасцях, турботах і хваробах, якія на старасць з'яўляюцца больш дакучлівымі.

Я стараўся ўсё яму растлумачыць, памагчы рашыць яго нялёгкія праблемы, карыстаючыся асабістым вопытам і прыкладамі з сваёй грамадскай дзейнасці, якая ў гэтым выпадку аказалася памочнай. Калі прыйшоў час развітання, калі гудок парахода даў сігнал, што зараз будзе адбівацць ад берага, я ўстаў. Чалавек падняўся таксама. Падцягнуў ружжо, прыняў паставу на смірна, а яго пальцы кранулі казырок шапкі. Я збянтэжыўся. У яго вачах стаялі слёзы.

Па сённяшні дзень чую яго словы: „Стаю перад панам як перад афіцэрам, ніхто дагэтуль са мною так не гутарыў, дзякую шчыра вам, дзякую за вашы словы". Натоўп людзей стаяў побач нас. Не ведаю, ці я тады быў белы, як снег, ці пунсовы, як ружа. Помню толькі, што нешта глыкнула ў маім горле.

Я стаяў ужо на барту парахода, які адплываў у Свінауйсце, а ён, стары чалавек, стаяў на сваім месцы ўсё яшчэ на смірна з пальцамі на казырку. Людзі глядзелі на нас і пэўна не ведалі, у чым справа, а справа гэтая называецца проста: слова да другога чалавека.

Разгляньцеся, дарагія чытачы, ці вакол вас не чакае нехта вашага слова? Ці няма сярод вас такіх, як той нешчаслівы чалавек, які быў такі самотны сярод 400-тысячнага горада, сярод натоўпу людзей?

Рышард Бутайла,
Свінауйсце

(Працяг са стар. 1)

ЦАНА СЯЛЯНСКАЙ ПРАЦЫ

крэтныя прыклады памылковага падыходу да развязкі складаных праблем сельскагаспадарчай вытворчасці. Шмат чаго рабілася ў нас „для вачэй", „на паказ", каб падабацца гэтым „зверху". Напрыклад, раздзьмухалі мы пабудову вялікіх жывёлаводчых фермаў. Цэмент, цэгла, грошы, многія мільёны капіталаўкладанняў — усё туды, а зараз не маем чым карміць ані кароў, ані свіней на гэтых фермах, бо на палях не праведзены дрэнаж, а сенажаці не меліяраваны. На гэта не хапіла ўжо сродкаў.

— Шмат гадоў усімі спосабамі, — гаварыў Мікалай Куклік з гміны Шудзялава, — наша сельскагаспадарчая палітыка намагалася абрыдзіць нам прыхільнасць да зямлі. Сёння збіраем горкі плён гэтай палітыкі. Вёска пастарэла, апусцела, моладзь уцякла ў горад і хто мае дабываць хлеб наш надзённы?

— Чалавека можна ашукаць, але зямлю не ашукаеш, — дакінуў Хведар Манюшка з вёскі Слаўна ў Дуброўскай гміне. — Зямлі неабходна даць усё, што трэба, і тады яна аддзякуе гаспадару.

Каб так было, сельскагаспадарчыя гурткі прымаюць на сябе абавязак паслядоўнай абароны інтарэсаў сялян-аднаасобнікаў. З такім рашэннем раз'ехаліся дамоў актывісты вясковага самакіравання.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 1)

КАМУ ШКОЛА НЕ РАДАСЦЬ

Праўда, некаторыя з іх і цяпер бегаюць у школу за два-тры кіламетры. Як, напрыклад, шасцігадовы Андрэйка Залускі з Чэх бяжыць у школу амаль чатыры кіламетры, адзін, бо больш у Чэхах дзяцей няма, няма нават кампаніі. А дарога яго ў школу вядзе праз лес. І хлопчык спачатку баяўся нават ісці адзін так далёка, праводзілі яго аж за лес тата ці мама, а цяпер ужо і сам бегае.

За тры кіламетры з Паўлінава бегаюць шасцігодкі таксама, але іх ужо трое, ды часам і бацькі ў горшае надвор'е падкінуць канём ці трактарам.

Але найгорш выпадае вучням чацвертага і старэйшых класаў. Яны збі-



Будынак школы ў Вульцы Выганоўскай.

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

Tomczonek Ż., *Ruch ludowy na Białostocczyźnie 1918—1939*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Варшава 1978, стар. 242, цана 97 зл.

Гэтая публікацыя, падрыхтаваная ў Асяродку навуковых даследаванняў у Беластоку, прысвечана справам людовага руху і сялянскіх выступленняў на Беласточчыне ў гадах 1918-1939. У ёй не закранаюцца праблемы беларускага нацыянальнага руху, які знаходзіўся пад моцным ідэалагічным уплывам КПП, КПЗБ, Грамады, пасольскага клуба „Змаганне".

Sosna G., *Historyczny zarys Kościoła Prawosławnego od zarania dziejów do chwili obecnej na terenie woj. białostockiego*, у: „Wiadomości Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego" с. 46—95, Metropolia Prawosławna, Варшава 1978.

На тэрыторыі Беластоцкага ваяводства праваслаўе прэтэндуе на першае хрысціянскае веравызнанне. Цяпер насельніцтва ваяводства насяляюць у 50% вызнаўцы праваслаўнай аўтакефалічнай царквы ў Польшчы, гэта складае дзве трэціх агульнага ліку ўсіх яе членаў. Аўтар спрабаваў даць агульны нарыс па гісторыі праваслаўнай царквы на Беласточчыне.

Monkiewicz W., Troczewski Z., Kakareko S., *Województwo białostockie. Vademecum turystyczne.* Krajowa Agencja Wydawnicza, Варшава 1980, стар. 115+17 фотаздымкаў, цана 25 зл.

Выданне прысвечана сучаснай Беласточчыне, асабліва справам турызму.

Kondratiuk M., *Nazwy miejscowe i terenowe od apelatywów geograficznych „grąd", „hrud" na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim*, у: „Acta Baltico-Slavica", III, Ossolineum 1979.

Аўтар на падставе геаграфічных назваў „grąd-grądzik" і „груд-грудок" прадставіў матэрыял для даследавання пашырэння гаворак і моўных польска-беларускіх і польска-ўкраінскіх кантактаў і славяна-балтыйскіх узаемаўплываў у галіне тапаніміі і мікратапаніміі на тэрыторыі Беластоцкага і Люблінскага ваяводстваў у іх межах да 1.VI. 1975 г.

Prokopek M., *Atlas Sztuki Ludowej i Folkoru w Polsce*, „Arkady", Варшава 1978, стар. 385, 391 ілюстрацыя, 16 карт, цана 160 зл.

Атлас паставіў сваім заданнем упарадкаваць і папулярызаваць веды пра колішнюю народную культуру і яе развіццё ў цяперашнім часе. Ён адрасуецца тым чытачам, якія цікавяцца таксама захаванымі помнікамі народнай культуры, як і сучаснымі жывымі праяўленнямі народнага мастацтва і фальклору.

Kowalczyk J., Monkiewicz W., *Przewodnik po spacyfikowanych w okresie okupacji hitlerowskiej wsiach województwa białostockiego*, Беласток 1979, цана 15 зл.

У гэтым інфарматары прадстаўлены мясціны, дзе гісторыя пісалася нечалавечна, дзе забойствы, пажары і рабункі дакументавалі амаралізм і бяспраўе па-гітлераўску здзейсненага „геррэнфолька". Аўтары засяродзілі ўвагу перш за ўсё на пацыфікацыях, не паказаны іншыя формы фашысцкага тэрору.

Р. С.

КОЛЬКІ „НІВЫ" НА ЛАСІНСКАЙ ПОШЦЕ?

Лістаношы з Ласінкі абслугоўваюць наступныя вёскі: Ласінка, Камень, Лапухоўка, Катлоўка, Кутова, Рэпіска, Трывежа, Васількова, Барысаўка, Гарадзіска, Крывец, Прыбудкі, Крыніца, Падбаравіска, Навіны, Кавэла і Вулька. Жыхары гэтых вёсак найбольш чытаюць „Ніву" і „Газету вспулчэсную". „Нівы" тут ажно 199 экземпляраў. Найбольш экземпляраў „Нівы" даручае пісьманосец Аляксей Давідзюк. Яе найахвотней чытаюць у Рэпісках, Трывежы, Кавэле, Васількове, Вульцы і Уснаршчыне.

(яц)

Бачанае ў Міхалове

Калі хто не пражывае ў Міхалове, дык розныя недахопы там і сям убачыць адразу. Вось хопіць падыйсці да вясковага таваровага дома ў цэнтры мястэчка. Тут вялікія шыбы, а за імі розныя прамысловыя вырабы, у тым ліку вырабы кухоннага і хатняга абсталявання відаць, як на далоні. Вырабы то відаць, але цэны не надта, бо яны выбляклі і ніяк не расчытаць. Прадаўцы ўжо, пэўна, і да гэтага прывыклі. Для пакупніка цана — рэч істотная. Ён выбірае: купіць ці не купіць? Ці хопіць грошай?

У Міхалове мадэрнізавалі бензастанцыю. Раней запраўлялі гаручым аўтамашыны ўручную. Цяпер пры дапамозе электраэнергіі. Што лепш, дык гэта справа разглядаецца і так і сяк. Добра, калі не выключаюць у мястэчку электрычны ток. Але яго часта выключаюць. Тады ані кроплі бензіна не пацячэ ў карністар. А ўручную заўсёды можна было наліць. Але справа ў чым іншым. Як пад'ехаць да размеркавальнікаў (дыстрыбутараў), калі маглі замяніць размеркавальнікі на больш каштоўныя і сучасныя, дык ніхто нават пальцам не кіўнуў на пляцоўку бензастанцыі. А яна ва ўхабінах. Тут глыбокія лужы адна за другой. Прыдалося б прывезці жвіру і засыпаць ямкі, але аб гэтым не падумалі работнікі міхалоўскай бензастанцыі ЦПН. Яны прывыклі да таго, як было і як ёсць. А прыезджыя бачаць...

У Міхалове прыдаўся б „свежы" позірк і на іншыя „дробныя" недахопы і непаладкі. Да іх яшчэ вернемся. Другім разам.

І. Непаседа

БУГ У АГНІ

СЛЯДЫ, ЗНАЧАНЫЯ КРЫВЁЮ

Анна Іванаўна Алькова, сястра Яшы Макарава, найперш папрасіла сваіх сяброў з вёскі Мінчэва, каб завезлі яе на брацкую магілу на месцы масавых расстрэлаў савецкіх ваеннапалонных у мясцовасці **Танкелі** на заходнім беразе Буга.

— Быў прыгожы сонечны дзень, — апавядае Ян Дзмітрук, селянін з Мінчэва, які запрасіў да сябе ў госці Анну Алькову і яе мужа Краніда Аляксеевіча. — Пачыналася восень, — кажа селянін. — Дрэвы стаялі ў сваім найпрыгажэйшым уборы. Аж гарэлі ад яркіх колераў. Вёз нас мой зяць, Уладзіслаў Лапацюк, што жыве ў Сямяцічах. Побач яго сядзеў я, а ззаду — Кранід Аляксеевіч, яго і мая жонкі. Анна Іванаўна маўчала, не ўключалася ў нашу звычайную гутарку. Толькі ў душы яе, праўдападобна, шалела няведамая людзям бура.

— Анна Іванаўна, што вам? — дапытвалася мая жонка, усхваляваная пабляднеўшым тварам нашай госці.

— Нічога... вам здаецца... усё ў парадку... не хвалюйцеся, — адказала яна нейкім зменены́м голасам, у якім адчувалася гэты клубок болю, што выплывае з сэрца і душыць за горла.

А пасля хвіліны маўчання Анна Іванаўна запытала:

— Ці вы ўпэўнены, што гэты баец, якога вы бачылі ля калодзежа ў вас на панадворку, куды прыгналі яго немцы, ці гэта быў сапраўды наш Яшка? І цэлы, непаранены?

Госця з далёкага горада Тальяцці паўтарала гэтае пытанне ўжо другі ці трэці раз, але Дзмітрукова разумела яе хваляванні і зноў ад пачатку пачала свой расказ пра тое, як яна палола лён, як перапалохалася перастрэлкі, якую вялі салдаты з дотаў, і ўцякла дамоў, як ля калодзежа сустрэла немцаў і рускіх салдат — акопчаных, чорных, абгарэлых, ледзь жывых, а сярод іх пазнала яго, гарманіста Яшку, якога ў Мінчэве так любілі ўсе дзяўчаты.

— А што далей з ім было? — нецярпліва дапытвалася Анна Іванаўна.

— Ты вазьмі сябе ў рукі! — супакойваў сваю жонку Кранід Аляксеевіч. — Адкуль жа ім ведаць, што здарылася з тваім братам? Сама разумееш, такіх безыменных ахвяр фашызму — мільёны.

— Але ён у мяне адзін — мой, родны, хаця і адзін з мільёнаў. Я памятаю, як мы разам хадзілі ў школу, як у галодныя дні, а здараліся, на жаль, у нас такія, мой Яшка аднекуль прыносіў то кусочак хлеба, то нейкае яблыка, або хаця моркву... Аднойчы пабіўся ён з нейкім хлапчуком, бо той абразліва гаварыў пра мяне. І не кажыце мне пра мільёны... Я разумею боль і трывогу іх маці і сёстраў ды ўсім сэрцам ім спачуваю, але ён, Яшка, брацік мой родненькі...

І яна зноў расплакалася, ужо каторы раз, ходзячы па слядах гісторыі, на якіх асталася кроў і яе роднага брата **Якуба Іванавіча Макарава.**

Сядзім мы ў хаце **Марыі** і **Тэафіля Бярэзаў.** На патэльні скварчыць яешня. Гаспадыня адвярнулася ад пліты і паглядзела на Яна Дзмітрука, які нам расказвае пра лёс гэтага байца, пра гарманіста Яшку і пра яго сястру Анну Іванаўну. Марыя Бярэза падносіць ражок свайго фартуха да вачэй, каб асушыць няпрошаную слязу. А можа гэта толькі кропля тлушчу адарвалася

раюцца з навакольных вёсак на скрыжаванне вуліц у Вульцы. З дому выходзяць рана, пераважна ў 6 гадзін раніцы, каб на сёмую дабегчы ў Вульку, бо туды прыязджае прычэпа, каб везці іх далей у зборную школу ў Малінніку. Збяруцца і чакаюць. І ў дождж, і ў мароз пад голым небам: прыедзе ці не прыедзе прычэпа? А здаралася, ды і нярэдка, што не прыязджала. Тады чакалі гадзіну, дзве, тры і разыходзіліся па дамах. У мінулым навучальным годзе так здарылася 29 разоў. У гэтым навучальным годзе, гэта значыць ад верасня, — ужо чатырнаццаць дзён СКР не меў спраўных трактароў ці чаго іншага. А здаралася, што прычэпа з дзецьмі аказвалася і ў рове, бо „няспраўны“ быў шафёр.

А наогул, якое права дазваляе трактарыстам, маючым правы вадзіцеля толькі на трактар, вазіць людзей, а тым больш дзяцей? Усё гэта робіцца ў імя рэформы асветы.

А што канкрэтна рэформа дала вясковым дзецям?

На прыкладзе дзяцей з ваколіц Вулькі Выганоўскай, якія пачалі хадзіць у Маліннікі, можна сказаць, што сядзяць яны за тымі самымі партамі, толькі ў далёкай іншай школе, карыстаюцца тымі самымі дапаможнікамі, вучаць іх тыя самыя настаўнікі, якія ў большасці з імі разам даязджаюць у школу. Адзіная бясспрэчная карысць — ліквідацыя спалучаных класаў. Гэта ўжо многа, дастаткова многа, але...

Але якім коштам? Ці не коштам здароўя дзіцяці?

Бо калі дзеці з ваколіц Вулькі, прыбегшы за некалькі кіламетраў па халадзе ці марозе, вымушаны яшчэ стаяць у чаканні „буды“, а ў лепшым выпадку адразу трапяць у „буду-халадзільнік“ (гэта значыць, прычэпу), дзе зімою ледзяшы звісаюць проста са столі, а сцены пакрыты інеем, і ў такім „камфорце“ трэба ехаць гадзіну ў аб’езд, дык цяжка спадзявацца, што дзеці нашы будуць здаровыя і ахвотныя да навукі.

А з якім сэрцам бацькі адпускаюць дзяцей рана ў школу? Ці могуць быць пэўнымі, што тыя вернуцца здаровыя?

— Хто вам даў права здзекавацца над нашымі дзецьмі і над намі?! — крычалі ў роспачы бацькі на бацькоўскіх сходах.

І што ім маглі адказаць настаўнікі? Як вытлумачыць, якія рацыі выкажыць, каб бацькі згаджаліся марозіць дзяцей? „Цешуся, што ў мяне няма ўласных дзяцей, — сказала мне ў размове адна з настаўніц. — Бо сэрца і так не можа вытрымаць усяго таго, што бачыцца!“

Думкі бацькоў і настаўнікаў згодныя: калі няма магчымасці арганізаваць спраўнага давозу дзяцей у далейшую школу, дык трэба пакінуць іх на месцы, асабліва там, дзе ёсць добрыя будынкі. Нават калі ўжо школа ліквідавана, дык ці не вярнуць яе назад? Няхай не мучацца дзеці і не марнуецца грамадскае дабро — добрыя і патрэбныя будынкі.

Дзеці павінны расці здаровымі і ахвотнымі да навукі. Няхай жа даезд у школу перастане быць кашмарам!

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

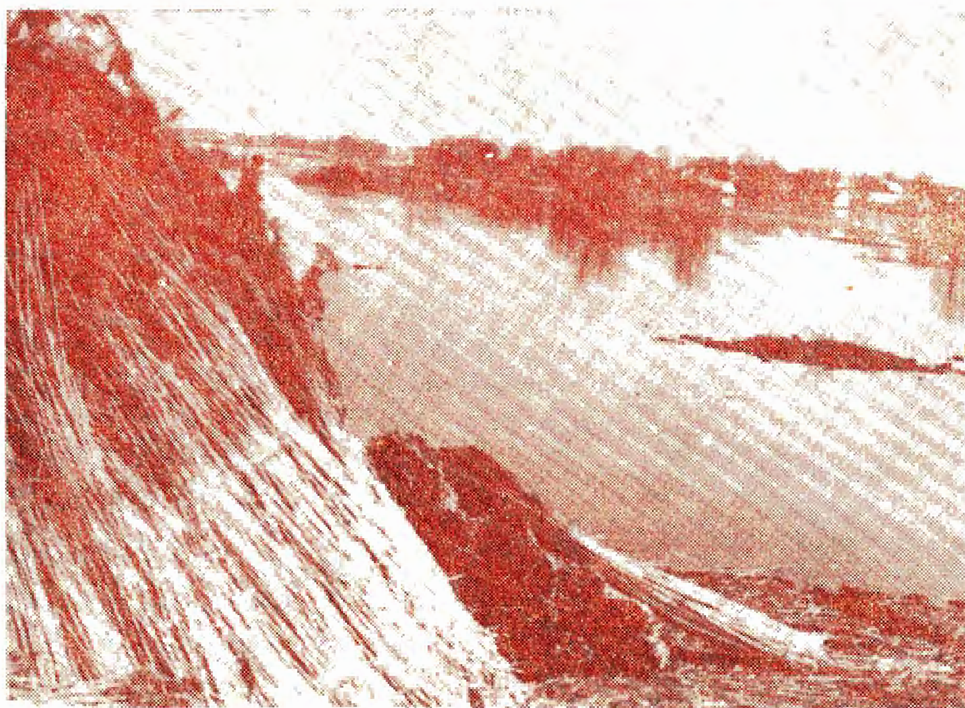
ШТО НОВАГА Ў КЛУБАХ

Аб добрай працы клуба прэсы і кніжкі ў **Моры** ў Чыжоўскай гміне мы пісалі на старонках „Нівы“ ў маі бягучага года („Ніва“ № 20 ад 18 мая 1980 г.) У артыкуле быў сказ аб тым, што тутэйшыя дзеці задумалі арганізаваць у сябе лялечны тэатр. Прыгожы па зместу сцэнічны твор прывезла ім інструктар бельскага аддзела прадпрыемства „Прэса-Кніжка-Рух“ Ія Грыка. Тэатр вядзе інструктар бельскага дома культуры Яніна Плютовіч. Ужо адбыліся першыя рэпетыцыі. Усе дзеці з тэатральным пачуццём вельмі ахвотна збіраюцца ў клубе „Рух“. Сама рэпетыцыя для іх гэта вялікае свята.

*

Клуб „Рух“ у **Старым Корніне** (гміна Дубічы Царкоўныя) знаходзіцца ў пажарнай рамізе і займае даволі прасторныя памяшканні. Клуб — вялікая выгада для вёскі. Вядзе яго Лідзія Барвюк. Існуе тут харавы калектыў „Дружба“, які без прафесійнай дапамогі прабіваецца на эстрады мастацкай самадзейнасці. У старакорнінскім клубе дзейнічае таксама інструментальны калектыў.

У клубе адбываюцца ўсе важнейшыя мясцовыя культурныя і культурна-асветныя мерапрыемствы. У вёсцы актыўна працуе КГВ, ЗСМП, ЛЗС і ОСП. Моладзь ахвотна наводзіць парадак на пляцы вакол рамізы. Яна супольна з пажарнікамі адрамантавала агароджу ды лавачкі ў „зялёнай святліцы“, якая знаходзіцца побач будынка пажарнай стражы. ОСП арганізуе розныя конкурсы і танцавальныя вечарыны. Сёлета старакорнінская пажарная каманда аднатавала рэдкі поспех. Яна заваявала першае месца ў ваяводстве ў конкурсе „Усе ствараем супрацьпажарны фронт“ і ва ўзнагароду атрымала арганы. Вельмі прыдадуцца яны тутэйшаму інструментальнаму калектыву. **(яц)**



Па роднай зямлі. На рацэ Нарве каля Тыкоціна ў час наводкі.
Фота М. Гайдука.

ад патэльні? Хто яго ведае. Працершы твар, гаспадыня ў задуменні кідае пытанне:

— І сапраўды, адкуль можна ведаць, што гэты Яшка загінуў якраз у Танкелях?

На хвіліну ўсе змоўклі, бо ніхто не ў сілах адказаць на гэтае пытанне: *„так“* або *„не“*. Першы адзываецца Міхась Мішчук, сусед Бярэзаў.

— А дзе ж бы ў другім месцы! — кажа з поўным перакананнем. — То ж у гэтых Танкелях гінулі яны, быццам мухі! Я сам бачыў, як сотнямі іх расстрэльвалі...

І пачаў ён расказ пра тое, што гітлераўцы найперш загналі савецкіх салдат за драты ў мясцовасці **Сухазебры**, а пасля, калі зноў фронт набліжаўся да Буга, яны рашылі знішчыць астаўшыхся яшчэ ў жывых сведкаў звайго злачынства.

— Я якраз будаваў у Танкелях стадолу, — расказвае Міхась Мішчук. — Я, Воўка і Франак, усе Мішчукі, разам мы ў Шмігельскага будавалі гэтую стадолу. І бачылі ўсё, як на далоні. Адзін раз прыгналі з Сухазебраў аж тры бітком набітыя машыны, а пасля зноў і зноў. Загадалі ім станавіцца ў шарэнгі, як для маршу, і пагналі ў глыбокі роў, а на берагах гэтага рову стаялі ўжо напагатове нямецкія кулямётчыкі.

(Працяг на стар. 6)

Польскія вучоныя аб гісторыі Беларусі

(Працяг са стар. 2)

прадстаўлена мінулае двух найбуйнейшых у другой палове XVIII ст. шкляных заводаў Беларусі Урэцкага і Налібоцкага вотчынных уладанняў князёў Радзівілаў: B. Smoleńska. Materiały do huty szklanej w Nalibokach; Z. Kamieńska. Manufaktura szklana w Urzeczu 1737-1846. Warszawa 1964).

Польскія даследчыкі зацікавіліся таксама пытаннямі дэмаграфіі Беларусі феадальнай эпохі. З падлікаў праф. Х. Лаўмянскага вынікае, што на Літве і Беларусі разам з Падляшшам у 1528 г. налічвалася звыш 2 мільёнаў жыхароў, пасля ж Люблінскай уніі 1569 г. — звыш 2,5 млн. чалавек. Сотняй гадоў пазней, як падаецца ў манаграфіі Е. Можага аб дэмаграфічным крызісе на Літве і Беларусі ў XVII ст. (S. Morzy. Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w drugiej połowie XVII wieku. Poznań 1965), лічба насельніцтва амаль падвоілася (4546 тыс. чалавек). Але пасля войнаў руска-польскай (1654-1667 г.г.) і шведскай (1655 г.) — ледзь не ўдвая паменшылася, да 2348 тысяч. Няраз у гісторыі плаціў беларускі народ шматпакутнымі ахвярамі, бароняч свае біялагічныя і духоўныя субстанцыі.

Пэўнае, хоць нязначнае адлюстраванне ў польскай гістарычнай літаратуры знайшоў распад феадальнага ладу, рост палітычных рухаў на Беларусі. Маюцца на ўвазе манаграфічнае апрацаванне П. Ласоўскага і З. Млынарскага (P. Łossowski, Z. Młynarski. Rosjanie, Białorusini i Ukraińcy w powstaniu styczniowym. Wrocław 1959), артыкул М. Вежхоўскага ў „Рочніку Беластоцкім“ за 1962 т. 3 і іншыя працы. Пададзены ў дакладзе Е. Ахманскага пералік прац можна, на нашу думку, дапоўніць шырока вядомым даследаваннем С. Кеневіча аб паўстанні 1863 года (S. Kieniewicz. Powstanie styczniowe. Warszawa 1972). У агульнапольскім кантэксце справы С. Кеневіч вылучыў, бадай, упершыню для польскай гісторыяграфіі, з дастатковай адназначнасцю і абгрунтаванасцю, уласна беларускі бок паўстання, давёўшы, што сяляне на Літве і Беларусі ўзняліся **сумесна з палякамі** супраць царызму, відавочна, не дзеля граніц 1772 г., але дзеля вызвалення і з-пад царскага, і з-пад панскага прыгнёту (стар. 747). У студзеньскім паўстанні беларусы вуснамі Кастуся Каліноўскага ўпершыню за сваю гісторыю рашуча выказаліся за вольнае і нацыянальна самабытнае развіццё. Падалі голас, што праз нейкіх паўсотні год загучыць магутная, жыццедайная сімфонія беларускага народа пад сцягам уласнай сацыялістычнай дзяржаўнасці.

У сваім выступленні Е. Ахманскі выказаў засцярогу адносна выдадзенай у мінулым годзе „Гісторыі Беларусі“ М. Космана, не згаджаючыся з канцэпцыяй, перыядызацыяй, з паасобнымі фактаграфічнымі недакладнасцямі кнігі. У свой час і „Ніва“ звярнула ўвагу на некаторыя хібы памянёнай працы (№ 46 і 49 за 1979 г.) Тым не менш варта дадатна ацаніць першую ў Польшчы сінтэзу гісторыі Беларусі — па меншай меры, як слушна заўважыў мой сябра, ёсць падстава да крытыкі.

Застаецца на заканчэнне прыгадаць рэпліку пасля даклада Е. Ахманскага з боку прафесара В. Дзьякава, кіраўніка дэлегацыі савецкіх гісторыкаў на канферэнцыі, аб тым, што сёння можна гаварыць аб фарміраванні польскай навуковай школы па гісторыі Беларусі побач з адпаведнымі, добра вядомымі школамі па гісторыі Расіі, Украіны. Гэтай аптымістычнай заўвагай паставім кропку ў нашай нататцы, спадзеючыся далейшага пашырэння і паглыблення зацікаўлення польскіх вучоных гісторыяй братняга беларускага народа.

Алесь Каваль

З РАСКАЗАЎ ДЗЕДА РАМАНЧУКА

Янка і Галена

Янка — імя ад Івана. Так у апошнюю вайну немцы і прызывалі рускіх „Іванамі“ (а рускія немцаў — „Фрыцамі“), бо сапраўды тых Іванаў у нас найбольш па людзях водзіцца сярод мужчын. А вось імя Галена сярод жанчын даецца толькі выбраным. Калі Галена, то мусіць быць харошая аблічам. Кожная Галена мусіць быць падобна да тае грэцкае „Пракраснае Галены“, з-за якой пачалася Траянская вайна. Такой, „Пракраснай Галенай“ была Янкава жонка.

А вось што расказвае яна сама.

Калі мне было 16 гадоў, то папрасілі мяне быць кумою ў тым самым сяле, дзе я жыла. Сабраліся дзяўчаты і сталі меркаваць: „Хто ў нашым сяле з дзяўчат найхарошчы?“ І ўсе прызналі, што найхарошчая Галена Панкоўская, чым я надта ўцешылася. У 18 гадоў я закахалася ў Янку. Першы раз я ўбачыла яго, як пайшла ў царкву. Сярод усіх хлопцаў ён быў мне найхарошчы, бо меў жоўтыя вусы. Кожную нядзелю мне хацелася ісці ў царкву, каб толькі ўбачыць Янку. А ён таксама слядзіў за мною і ішоў у тую краму, куды і я заходзіла. І так мы пазнаёміліся бліжэй. Дайшло да таго, што ён прыехаў да мяне ў сваты. Як жа мне было адмовіць яму, калі я яго любіла? Да таго, ён быў слаўнай фаміліі. Праўда, бацька яго ўжо памёр, а быў айчым Ігнат, якога людзі паважалі. Меў ён цэлы ўчастак зямлі — 22 гектары, меў брата жанатага Захарку і жылі яны, непадзеленыя, у адным доме. На першых парах пасля шлюбу было цяжкавата: дом вялікі і дзве сям’і. Але жылі ўсе разам, варылі разам і елі за адным сталом. Толькі была бяда, што мой Янка рабіць зусім не хацеў. Бывала, мужчыны ўстаюць малаціць жытка а другой гадзіне пасля поўначы. Запальваюць ліхтарню і на тры цапы змалоцяць да світання дзве-тры капы. Ідуць малаціць: татка Ігнат, Захарка і старэйшы яго сын Максім, а майго Янкі няма. Прыходзяць работнікі на снеданне, сядаюць каля стала і мой Янка сядае. А тата Ігнат кажа яму: „А ты адкуль знайшоўся? Як малаціць, тады няма цябе, а да стала ідзеш есці...“ Тут айчым Ігнат бярэ палку і сцёгае майго Янку. Янка схіліўся, сядзіць і не адыходзіць ад стала. Мне яго шкада, але і стыдна за яго. І я прыгаварвала: „Так яму і трэба!“

Янка не хацеў працаваць на гаспадарцы, шукаў лёгкага хлеба. Ён падаў прашэнне да Упраўлення Белавежскай пушчы з просьбай прыняць яго на лясную службу. Неўзабаве прыйшло паведамленне, што ён будзе прыняты на службу зубровым сторажам.

У. Г.



ЯСНА

Старая Бабуля ў рубрыцы „Якія мы людзі“ з 41 нумара „Нівы“ справядліва і ясна напісала, што цалаванне рук найменш важная справа. Куды важнейшыя ў нас справы выхавання сваіх дзяцей, каб выраслі на салідных і культурных людзей. Крытыкаваць трэба тых, што сябе дрэнна паводзяць і сярод белага дня лаюць старэйшых гадкімі словамі. Добра сказаў Ул. Сідарук, што з такімі хуліганамі-ругацельнікамі нам трэба дзейнічаць адкрыта і адважна, тады мо і вынікі будуць лепшыя.

М. Панфілюк

НЕ ДА КАНЦА

У 39 нумары „Нівы“ з зацікаўленнем я чытаў інтэрв’ю Веры Леўчук „Аб камінарах па-рознаму“. Праўду сказаўшы, не вельмі я быў задаволены такім адказам. Разумею, што кожны начальнік бароніць сваю ўстанову. Так яно ёсць і з дырэктарам камінарскай спулдзельні. У сваіх крытычных матэрыялах аб камінарах я прасіў канкрэтнага адказу, у якіх адрэзках часу, напрыклад, камінар павінен праводзіць кантроль комінаў. Няўжо трэба кожны месяц у вёсцы чысціць коміны? А калі не, дык чаму камінар бярэ грошы за мінулыя месяцы, а ў некаторых выпадках нават наперад. Такія справы вядомы ка-

(Працяг на стар. 7)

★ ВЕР-НЕ-ВЕР ★

Паважаемы Астроне, разгадай мой сон. Сніцца мне, быццам я трымаю на руках парачку маладзенькіх буслікаў. Хачу ім знайсці гняздзечка. Відаць, я знайшла яго, бо ўжо буслікаў на каленях не было. На месцы іх на руках у мяне сядзяць беленькія коцікі. Вельмі прыгожыя! Што абазначае мой сон?

Яшчэ адна справа, Астроне, дзе можна купіць руска-беларускі слоўнік, ці польска-беларускі?

Старушка Марыя з Белавежы

Старушка Марыя з Белавежы! Сон ваш вельмі цікавы, аднак не надта добры. Тыя маладзенькія буслікі абазначалі б для вас нейкую радасць (бо буслікі — усё ж птушкі). Двайняты вам не пагражаюць, гэта пэўна. Аднак людзі, якім вы верылі і ад якіх спадзяваліся добрага, акажуцца фальшывымі, паколькі замест буслікаў вы ўбачылі ў сябе на руках кацянят і не важна тут, што кацяняты былі прыгожыя, яны заўсёды абазначаюць нейкі падман.

Што датычыць вашага пытання наконт слоўнікаў, то з прыкрасцю мушу сцвердзіць, што слоўнікаў такіх у даны момант у продажы няма. Што ж я магу вам параіць? Чытайце „Ніву“, купляйце або пазычайце ў бібліятэцы беларускія кніжкі, а таксама беларускія часопісы, якія выдаюцца ў Мінску. Слоўнік не заўсёды вырашае справу.

Астрон

ФОТА ПА ЗАКАЗУ



WEATHER PEPORT

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка, жывем мы з мужам у горадзе. Муж мой добра зарабляе, я таксама працую. Маем добрую кватэру, самаход. Муж мой добры, старанлівы. Здавалася б, чаго ж больш нам трэба. А нам бракуе найважнейшага — дзіцяці. Як кажа мой муж, аддаў бы ўсё багацце, каб толькі былі ў нас дзеці. Гэта я вінавата нашаму няшчасцю, бо не паслухала мужа. Мне тады было 18 год, я вучылася ў ліцэі, у трэцім класе, а ён быў студэнтам. І я зацяжарыла. Быў гэта канец года. Муж казаў мне радзіць. А я — не. У хаце бяда. Мама кажа, як нараджу, людзі смяяцца будуць. І пад канец канікул перарвала я цяжарнасць. Пайшла ў школу. Закончыла яе. Потым вучылася ў паматуральнай. І мы пажаніліся. Але дзяцей нарадзіць я не магу. Лячылася, але нічога не выходзіць. Ужо дзесяць год мы жанатыя. Спачатку спадзявалася, што, можа, вылечуся. Але, на жаль, не. Глядзім мы з мужам на чужых дзяцей і плачам абое. Муж гаворыць, каб узяць дзіця з дзіцячага дома. Кажа, будзем гадаваць, і будзе яно як сваё. А я баюся. Яно ж чужое. Ці будзе яно нам сваім, а мы яму як родныя бацькі? Непакоіць мяне гэта, спаць начамі не магу, галава кружыцца ад розных думак. Таму пішу табе, Сэрцайка, і прашу тваёй парады.

Галіна з Бельшчыны

Галіна! Я па старане твайго мужа. Узяць дзіця, сіротку маленькую і абагрэць яе мацярынскімі пачуццямі. Цяпер ты хістаешся, баішся, што чужое. Нічога, калі ты будзеш дзіця выхоўваць, яно стане табе такім жа дарагім, як роднае. Яно прынясе шчасце ў вашу хату і вы дасце шчасце яму. Яно знойдзе ў вас мацярынскія і бацькоўскія пачуцці. Гэта ж тое найважнейшае, чаго бракуе сіроткам. Гэта высакародная справа.

Сэрцайка

Куток практычных ведаў

АСЕННІЯ СУПЫ

ГАРОДНІННЫ СУП

На суп патрэбны: 1 морква, 1 пятрушка, 1 цыбуліна, кавалак селера, кавалак капусты, 4 бульбіны, шклянка смятаны, 4 лыжачкі мукі, паўшклянкі памідорнага соку, соль.

Памытую гародніну абабраць і зноў памыць. Моркву, пятрушку, селер сцерці на бурачанай тарцы, цыбулю і капусту пашаткаваць, нарэзаць бульбу. Усю гародніну палажыць у паўтара літра гарачай вады, пасаліць, варыць пад крышкай каля паўгадзіны. Муку размяшаць са смятанай, заправіць суп, дадаць памідорны сок, зялёную пятрушку (зімой можа быць сушаная).

РАСОЛЬНІК

На расольнік бярэм: валашчыну, 4 бульбіны, 1 кіслы агурок, паўшклянкі смятаны, 5 дэкаў масла, 4 лыжачкі мукі, соль.

Ачышчаную нарэзаную ці сцертую на бурачанай тарцы валашчыну разам з нарэзанай бульбай палажыць у паўтара літра кіпячай вады і варыць пад крышкай каля паўгадзіны. Агурок абабраць, сцерці на бурачанай тарцы, палажыць у малую каструльку з кавалачкам масла і некалькімі лыжачкамі супу, падварыць. Дадаць у суп агурок, заправіць смятанай з мукой, закіпяціць. Хто любіць вастрэйшы суп, можна дадаць яшчэ квас ад агуркоў.

ЦЫБУЛЬНЫ СУП

Бярэм валашчыну, 25 дэкаў цыбулі, 5 дэкаў масла, 2 лыжкі сцертага чорнага хлеба, паўшклянкі смятаны, 2 лыжачкі мукі, соль, перац.

Зварыць булён з валашчыны, валашчыну вынясць (можна яе выкарыстаць для салаты). Абабраную цыбулю нарэзаць і разам з кавалачкам масла падсмажыць, дадаць сцерты чорны хлеб, падліць невялікую колькасць булёну, варыць мінут 15. Цыбулю працерці праз друшлак. Заправіць суп смятанай, размяшанай з мукой, дадаць масла, закіпяціць, дадаць па смаку солі і перцу. Падаваць з грэнкамі.

СУП З ПОРАЎ

На суп бярэм: валашчыну, 3 поры, 5 дэкаў масла, паўшклянкі смятаны, 4 лыжачкі мукі, 4 бульбіны і соль.
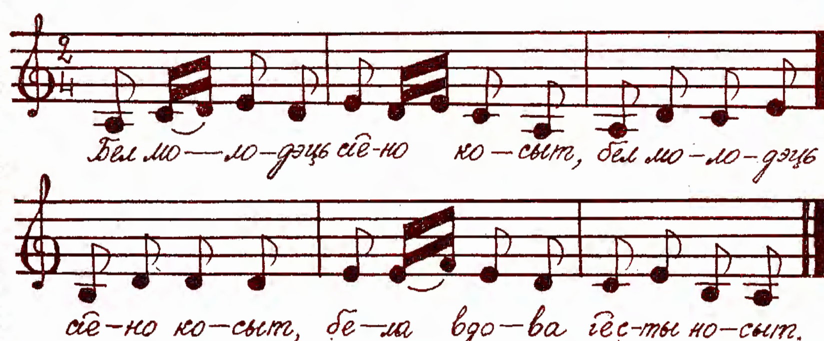
Валашчыну закіпяціць з нарэзанай бульбай. Поры ачысціць, перарэзаць уздоўж і дакладна памыць. Нарэзаць іх упоперак, падварыць мінут 10 з маслам і малой колькасцю булёну, а пасля працерці праз друшлак. Валашчыну выняць з булёну, а ў суп дадаць поры. Заправіць суп смятанай з мукой, дадаць рэшту масла, закіпяціць.

Гаспадыня



ФАЛЬКЛОР

СЕНАКОСНАЯ



Бел молодэць сiено косыт,
бел молодэць сiено косыт,
бела вдова iесты носыт.
Нэсла, нэсла й нэ донэсла,
нэсла, нэсла й нэ донэсла —
край дунаю поставыла.
Край дунаю поставыла,
край дунаю поставыла
i з дунаём говорыла:
— Мой дунаю быструсенькi,
мой дунаю быструсенькi,
мой сыночку мылюсенькi,
чы мнiе тэбэ й утопыты,
чы мнiе тэбэ й утопыты,
чы мнiе тэбэ й годоваты?
Утопыўшы, од Бога грыэх,
утопыўшы, од Бога грыэх,
годоваўшы, од люды смiех.
Бел молодэць тое чуе,
бел молодэць тое чуе —
кiнуў косу на покосу.
Кiнуў косу на покосу,
кiнуў косу на покосу —
сам прыскочыў до вдовонькi:
— Чы ты, вдово, й ошалела,
чы ты, вдово, й ошалела,
чы ты, вдово, й одурэла?
А нас маты годовала,
а нас маты годовала —
семсот ночок нэдоспала.
Семсот ночок нэдоспала,
з колыбкi ножкi нэ вымала,
з колыбкi ножкi нэ вымала.

Ад Юстыны Галко, 1894 г. нараджэння, вёска Тафілаўцы гміна Дубічы Царкоўныя, запісаў 2 жніўня 1980 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

(Працяг са стар. 5)

Сляды, значаныя крывёю

Чакалі, пакуль іх ахвяры ўвойдуць у зону абстрэлу, і тады заводзілі свае машыны...

— Божа, Божа! — уздыхнула гаспадыня, зноў на хвіліну адвярнуўшыся ад кухоннай пліты. — І як так можа чалавек чалавека! Тут і птушку, калі трэба зарубаць, то рука дрыжыць...

— З цэлай калоны пакідалі яны некалькі чалавек, каб пасля крыху прысыпалі сваіх сяброў, а затым і гэтых таксама тут жа расстрэльвалі, — апавядае Міхась Мішчук і відаць, што сам перажывае, хвалюецца, што гэты вобраз масавага забойства, як пякучы вугалёк, рэжа яму вочы, што баліць ён, як вечная рана... Падсоўваю яму папяросу, дрыжачымі пальцамі бярэ яе і моўчкі курыць. Мы таксама маўчым.

— Мы якраз узводзілі ўжо кроквы, — пасля хвіліны маўчання прадаўжае свой расказ Міхась Мішчук, — рыхтаваліся прыбіваць завяршальную кветку і цешыліся, што зможам павесяліцца, бо гаспадар загадзя пахваліўся, што падрыхтуе вядро самагонкі... А тут такое відовішча... Кінулі мы гэтую стадолу, кветку і самагонку... Пахаваліся па кутках на панадворку ў гэтага Шмігельскага і чакаем, што будзе далей. А тады чуем яшчэ адзіночныя стрэлы, найчасцей з пісталета: пук, пук, пук!

— Значыць, гітлераўцы дабівалі тых, хто яшчэ недзе варушыўся, — паясняе Ян Дзмітрук.

— Але здаралася і так, што некатэрым удавалася нейкім цудам выратавацца ад гэтага расстрэлу, — кажа Міхась Мішчук.

— Бо фронт ужо грымеў пад Беластокам і гітлераўцы спяшаліся як мага хутчэй закончыць сваё крывавае жніво. Яны дакладна не правяралі, хто яшчэ жывое, а хто прытаіўся, прыкінуўся мёртвым, а вечарам, або ноччу, калі ўсё супакойвалася, выходзілі яны з гэтай кучы трупаў і шукалі ратунку ў наших людзей, — паясняе Ян Дзмітрук.

— Нават зусім голыя, быццам кашчэі нейкія, родам з іншага свету, прыбягалі да нас у вёску... — глыбока ўздыхнуўшы, успомніла Марыя Бярэза.

— На заставе ў Віжхуці Надбужнай, — перакусіўшы, прадоўжыў свой расказ Міхась Мішчук, — быў адзін афіцэр-пагранічнік, якога я ведаў асабіста. Толькі прозвішча яго ўжо не памятаю. І ведаеце што, ён таксама такім жа спосабам выратаваўся ад смерці і, можа, дайшоў яшчэ да Берліна. Сустрэў яго я ізноў летам 1944 года, калі Савецкая Армія прыйшла сюды ізноў і прынесла нам вызваленне. Спаткаліся мы ў майго брата, Болька, на панадворку. Ён мяне пазнаў таксама. Мы разгаварыліся, выпілі за шчаслівую сустрэчу і тады ён мне расказаў пра свой незвычайны лёс. Разам з іншымі байцамі і афіцэрамі трапіў ён за драты ў Сухазебры, а пазней — у Танкелі на расстрэл... *„Пасля першай чаргі, — расказваў ён мне, — я ўпаў і ўсунуў галаву між целаў забітых і ляжаў так аж да вечара На шчасце, гітлераўцы, відавочна, спяшаліся, і мала пяску на нас насыпалі. Паветра даходзіла. Хапіла толькі прадачна страсянуцца, калі ўсё супакоілася і машыны з карнікамі ад'ехалі...“*

Ён шчасліва перайшоў лінію фронту і зноў стаў салдатам. Афіцэрскага звання яму ўжо не вярнулі, але зброю далі і ён цяпер ведаў лепш за другіх, з якім ворагам ваюе...

— У Танкелях, — адзываецца Ян Дзмітрук, — гітлераўцы расстралялі некіх 25 або 27 тысяч савецкіх ваеннапалонных.

— Адкуль вы гэта ведаеце? — зацікавіўся я.

— Бо зараз жа пасля вайны прыязджалі сюды аж з Масквы нейкія лекары і праводзілі раскопкі гэтых магіл. Я ведаю, бо сам дапамагаў ім у гэтым.

Неяк міжвольна ўсе мы адклалі на стол відкі, а кускі тлустай яешні выдаліся нам цвёрдымі, быццам каменні. Толькі праз некалькі хвілін, калі гаспадар настаяў на тым, каб мы выпілі яшчэ па адным кілішку, Ян Дзмітрук змог прадоўжыць свой расказ.

— Ну і заехалі мы ў Танкелі, — гаварыў ён, — усе разам моўчкі пастаялі хвіліну перад помнікам, усклалі ля яго свежыя кветкі, а мая сяброўка з Савецкага Саюза, гэтая Анна Іванаўна, не вытрымала, так многа ў ёй накапілася пякучага болю. Прыпала да помніка і плача, проста дзікім голасам заводзіць. Сілай яе муж адарваў...

Пасля, калі яна крыху супакоілася, разам з мужам, Кранідам Альковым, узялі яны з гэтай магілы горстку зямлі і галінку туі, што расце ля помніка ахвярам гітлераўскага варварства ў Танкелях і з гэтым вярнуліся на радзіму, пасадзіўшы найперш ля дота ў Мінчэве маладзенькія таполі.

А мы яшчэ астанемся ў гэтай вёсцы, каб даведацца пра лёс іншых байцоў, якія змагаліся ў надбужных дотах.

Віктар Рудчык

ТРЫБУНА чытачоў

КАБ КНІЖКА БЫЛА ДАСТУПНАЙ УСІМ

У Гайнаўцы на вул. 1 Мая, недалёка ад аўтобуснай станцыі, ёсць кнігарня. Заўсёды тут многа наведвальнікаў, што сведчыць аб папулярнасці і пашане кніжкі. Сапраўды гэта скарб, бо веды даражэй усяго. Кнігарню ў Гайнаўцы ўзначальвае Ян Слязкі, які пасаду кіраўніка займае ад пачатку існавання „Дома кнігі“ ў гэтым прамысловым горадзе. Калісьці, больш як дзесяць гадоў таму назад, кнігарня змяшчалася ў невялікім і нявыгадным пакоі, але і тады быў парадак і шмат каштоўных кніг было ў ёй. Сёння кнігарня змяшчаецца ў прыгожым будынку і кніжка тут усім даступная.

Ян Слязкі вельмі дбае, каб усе кнігі розных выдавецтваў, якія выходзяць у краіне, даходзілі і сюды. Горача яму дапамагаюць ветлівыя працаўніцы кнігарні, дзве пані, якія, на жаль, сваіх прозвішчаў не хацелі назваць, але сказалі, што не важны іх прозвішчы, а важна тое, што артыкул аб кнігарні будзе ў „Ніве“. Наш доўг, гаварылі, працаваць сумленна, каб кожная кніжка была даступна чытачу.

У кнігарні шмат рускіх і беларускіх кніжак і цяжка мне паверыць у тое, аб чым хтосьці на нейкім з'ездзе гаварыў, што родных беларускіх кніжак тут мала. Я асабіста тут купіў сабе збор твораў Якуба Коласа, М. Лынькова, Гарэцкага, Шамякіна. Дзякуючы старанням кіраўніка і яго працаўнікоў, рускія і беларускія кнігі ніколі не выводзяцца, а ёсць і важныя пазіцыі. Некалькі гадоў таму назад была ў продажы „Беларуская Савецкая Энцыклапедыя“. Калі б я не быў у Гайнаўцы, нешта цікавае сабе вышукаю ў кнігарні. Праўда аднак і такая, што некаторыя каштоўныя пазіцыі, як энцыклапедыі, слоўнікі, прыгодніцкія кніжкі, што выдаюцца малым тыражом, сюды не даходзяць, хоць кіраўнік усе сілы прыкладае, каб іх дастаць.

Мне і многім іншым любіцелям добрай кніжкі найбольш падабаюцца кнігарні: адна ў Бельску пад кіраўніцтвам пані Людмілы Дзем'янюк (пісалася аб ёй у „Ніве“), другая — пад кіраўніцтвам Яна Слязкага ў Гайнаўцы.

М. Панфілюк



АГРАНОМ

Агранома няма дома —
Пайшоў у пуцёўку,
Ад Агаты да Піліпа
Каб сабраць лапоўку.
Калі ўжо картофлі мерыў —
Як павымакалі,
З ім на пальчыках хадзілі,
„Ін бланкі“ пісалі.
Як сказаў спецыяліст:
„От, нячыста хара“! —
Агранома плячыма сціснуў,
Драпака із поля.
Не ізмераў ён картофлі,
Хоць павымакала,
Бо спецыяліст не ўпапхнуў
Яму ў торбу сала.

М. Лук'янюк

НЯСЛАЎНАЯ ХРОНІКА

Большасць выпадкаў з тыднёвай міліцэйскай хронікі датычыць пажараў. Вельмі ж іх многа было, а найбольш на вёсцы. Гарыць дабро.

У гаспадара ў вёсцы Пасечнікі Вялікія згарэла ў стадоле збожжа і лён. У вёсцы Дзернякова — драўляная стадола. У вёсцы Ваські згарэла 10 метраў аграваральнай праводкі, якая вяла да хлява прадукцыйнай спулдзельні. На хутары каля вёскі Конты — драўляная стадола разам з плёнамі. У Беластоку малы хлопец, гуляючы з запалкамі, выклікаў пажар, згарэла мэбля. Таксама ў Беластоку загарэлася хата, у выніку чаго памёр ад чаду яе ўласнік.

А на прыпынку ПКС у Грыбах, гміна Сямяцічы, „Фіят 125“ падбіў дзяўчыну, якая бегла праз вуліцу. Па дарозе ў бальніцу дзяўчына памерла.

На дарозе каля Драгічына „Фіят 126“ ударыў у дрэва, перакуліўся ў роў. Шафёр забіты на месцы.

ПАЧЫНЫ

У Бельску ў вялікім маштабе вядуцца грамадскія пачыны на карысць горада. У пачыне будаваліся тратуары на вуліцы Чырвонай Арміі, Войска Польскага, 22 Ліпеня. Жыхары Бельска ў пачыне рамантавалі наступныя вуліцы: Зялёная, Грунвальдская, Рачная, Сасновая, Парковая, Кручая, Мядовая, Вейская, дарога да Дубяжына і дарога Бельск-Грыневічы Вялікія. Вартасць пачыну бельскіх жыхароў складае суму 7 млн. зл.

Іван Кірызюк

У ЗАБЛУДАВЕ

Не адзін горад можа пазайздросціць Заблудаву прамысловага таварнага павільёна, які быў пабудаваны некалькі гадоў назад. Гэта нават не павільён, як яго афіцыйна назвалі, а абшырны таварны дом, дзе ёсць усе прамысловыя тавары — ад іголкі да халадзільніка і швейнай машыны. Маюць выгоду і жыхары навакольных вёсак — у адным будынку ўсе пакупкі можна зрабіць.

Працуе ў таварным доме 15 асоб. Нічога дзіўнага, што ў Заблудаў едуць купляць аж з-пад Гайнаўкі. Чакаючы аўтобуса, пачуў я такую гутарку: калі не купіў у Заблудаве, не едзь і ў Беласток, бо там напэўна таго ўсяго не знойдзеш, што тут.

Вірскі

ПРАЧНІЦЕСЯ, ДАРОЖНІКІ!

Раён будовы дарог і мастоў у Бельску яшчэ ранняй вясной распачаў будаваць мост на рэчцы Белай, паміж вёскамі Райкі і Казлы ў Бельскай гміне. Прайшла вясна, прайшло лета і праходзіць восень, а канца пабудовы маста не відаць. Добра было б пачуць ад загадчыкаў гэтага прадпрыемства як яшчэ доўга яны будуць будаваць гэты мост?

Пастаянны чытач

ЗАХВАРЭЛІ ГРЫБЫ?

У апошнюю суботу пасля поўдня мы з сябрамі выбраліся на грыбы ў раён Елянкі, што каля Кляшчэляў. Назбіралі многа. І вось было недзе каля паловы чацвертай, як убачылі мы, і сваім вачам верыць не хацелі, што ў лес уязджае машына „хуткай дапамогі“ з гайнаўскай рэгістрацыяй.

Цікава, хто выклікаў гэтую машыну ў лес? Можа, цар грыбоў захварэў? Не падаю рэгістрацыйнага нумара „хуткай дапамогі“, бо не ў тым справа. А справа ў тым, што такая з'ява вельмі дрэнна сведчыць аб нашай службе здароўя, у даным выпадку аб гайнаўскай службе здароўя.

Сведкамі гэтага здарэння былі акрамя мяне: Мікалай Нікіцюк і Сяргей Зінкевіч.

Іван Кірызюк

ХЛЕБ ПАЦУКАМ

Аднойчы стаю я каля спажывецкай крамы ў Бельску. Раптам з крамы выходзіць мой знаёмы і выносіць 12 буханкаў хлеба. Тут я яму: „Здароў, Васька, што ты хрысціны ці нарадзіны спраўляеш, навошта толькі хлеба купіў?“ А ён у адказ: „Знаеш, браток, на рынку бульба па 600 зл., няма чым карміць пацукоў“. „Якіх пацукоў?“ — Васька: „Гадую нутрыяў і няма чым іх карміць, купіў таму хлеб.“

Вось да чаго ў нас дайшло.

Іван Кірызюк

СОРАМ

У бельскім парку прадпрыемства камунальнай гаспадаркі пасадзіла маладыя елкі (сярэбраны сверк). Дрэўцы праз пару гадоў упрыгожаць парк. Справа аднак у тым, што знайшліся ў горадзе людзі, якія вырываюць ноччу гэтыя елкі і садзяць іх у сваіх гародчыках пры хатах. Несамавітае! Гэтымі зладзеямі павінна заняцца бельская міліцыя.

Іван Кірызюк

КАЛІ БУДЗЕ ПАСЛУГА?

Зняў я з тэлефоннага апарата трубку і набраў адпаведны нумар камунальнай гаспадаркі ў Бельску. У трубцы адазваўся мужчынскі голас.

Вось я і кажу, што мне патрэбна паслуга на вываз шамба. Добра, адзываецца голас з другога боку, ваша прозвішча, імя, месца пражывання, нумар дома, прыняў, гаворыць.

Я падзякаваў, адлажыў трубку і чакаю вось ужо трэці месяц той паслугі і не ведаю, ці ўжо закрыць водаправод, ці яшчэ чакаць?

В. Семянюк

Легенды нашай вёскі

ТАТАРКА

Вёска Белкі ляжыць у паўночна-заходняй частцы Нараўскай гміны. Тут зямля пераважна V і VI класа і расце многа лясоў. У тым лесе вось ёсць два ўзгоркі, якія жыхары называюць „Татаркай“ ці „Каля Татаркі“.

Я запытаў старэйшых жыхароў вёскі, чаму так называецца гэтае месца, і вось які адказ пачуў. Было гэта даўно. Калісь праз нашы землі праходзілі татарскія войскі (загоны). Яны змагаліся і часта гінулі. Вось якраз тыя ўзгоркі — гэта татарскі могільнік. Там было пахавана вельмі многа татараў. Засталіся два вялікія курганы. А ў тых курганах ляжыць шмат дабра — розных рэчаў, якія многа расказалі б нам аб мінулым нашай зямлі.

М. Лук'янюк



Тамаш Кірылаў, Легніца. „Усё шукаю тэмы, каб напісаць вам. На жаль, гэта не крызіс, але не даходзяць да мяне ніякія весці з беларускай нівы, апрача таго, што прачытаю ў „Ніве“. Кожны аўторак, а часам і ў панядзелак атрымліваю „Ніву“ і чытаю яе „ад дошкі да дошкі“. Цешуся, калі бачу карэспандэнцыі маіх сімпатычных калег, з якімі пазнаёміўся я на з'ездзе. Вельмі абрадавала мяне карэспандэнцыя праз калегі Хлябіча. Вельмі цёпла і сардэчна пісаў аб карэспандэнтах. Успомніў таксама і аба мне. Дзякую вам, калега Хлябіч! І я помню пра вас і пра ўсіх карэспандэнтаў „Нівы“. У 27 нумары „Нівы“ калега Сідарук заклікае, „каб падцягнуцца“. На крайней меры ў маім выпадку ён дабіўся мэты. Зусім не думаю перастаць пісаць у „Ніву“. Заўтра еду ў Варшаву на „Сустрэчу сям'і Кузміч'оў“. Аб гэтым я спамінаў у „Ніве“. Гэты Кузміч з Франціі ўжо дайшоў, што карэнні роду Кузміч вы водзяцца з Вялікага княства Літоўскага, значыць з Беларусі. Хацеў бы я атрымаць адрас чытача з Вроцлава, для якога вы змясцілі адказ у „Нашай пошце“ у нумары 27. Добра было б, каб больш нас было на Дольным Шлёнску. Вельмі люблю чытаць аб фестывалі „Беларуская песня 80“. Радасна мне ад прыгожых бусьскаў цудоўных дзяўчат з калектываў, як, напрыклад, „Дзявочыя ноткі“. Шкада, што жыву так далёка. Ахвотна прыехаў бы на ўласны кошт паслухаць родную песню.“

Анатоль Маўчун, Познань. „Вялікае дзякуй за ліст. Я ўжо думаў, што вы на мяне гневаецеся, таму было мне вельмі непрыемна. Чалавек часам адчувае недахоп сяброўскага шчырага слова, тым больш у маім выпадку. Але цяпер усё добра. Вось зацікавіў мяне вельмі ліст Тамаша Кірылава. Я ж таксама з Глыбоччыны. І хацеў бы бліжэй пазнаёміцца з ягонай кнігай, пра якую ён успамінае ў друкаваным лісце. У мяне ўсё амаль па-старому. Перапісваюся з Казлоўскім. Пасылаем адзін другому кнігі. Часам дыскутуем. Думаю, што ў гэтым годзе ўдасца мне павялічыць круг чытачоў „Нівы“ за мяжой.

Дасылаю вам кнігі. Думаю, што могуць яны каму-небудзь прыгадзіцца. Напішыце, ці ў будучым, калі, напрыклад, атрымаю падвойныя экземпляры якіх-небудзь кніг, таксама гэтыя кнігі кіраваць на адрас рэдакцыі „Нівы“?“

Ад рэд. Мілы чытач! Сардэчнае дзякуй за беларускія кнігі, якія вы прыслалі. Усе яны нам прыгадзяцца. Людзі просяць і чакаюць беларускіх кніг. Так што будзем удзячны за прысланне нам лішніх экземпляраў.

А цяпер прывітанні. Нашы карэспандэнты і чытачы, куды б не заехалі, не заляцелі, усюды ўспамінаюць „Ніву“ і адусюль атрымліваем іх сардэчныя прывітанні. І так:

Дзмітрый Шатыловіч: „Сардэчныя прывітанні з гасцініцы „Чорнае мора“ ў Варне для ўсіх рэдактараў „Нівы“. **Дзмітрый Слізень:** „Сардэчныя прывітанні з прыгожага горада-героя, горада музеяў Ленінграда ўсяму калектыву“. **Аляксандр Лашук:** „Прывітанні з Нью-Йорка. Лондан у параўнанні з Нью-Йоркам — гарадок“. Фотакартка была выслана з Ямайкі.

А **Іван Кірызюк** сардэчныя прывітанні шле нам з цудоўнай Белавежскай пушчы. Піша: „Увогуле нумар 40 „Нівы“ быў для мяне найлепшым падарункам, я ў месяцы кастрычніку нарадзіўся“.

(Працяг са стар. 5)



мінарскай спулдзельні. Шкада, што ў размове з дырэктарам ані слова не гаворыцца аб гэтым.

Тое, што ёсць закон і што гаспадар павінен мець добрую драбіну, басак і мятлу, вядома кожнаму. Калі няма тых прыладаў, заўсёды трэба мець падрыхтаваных некалькі соцень злотых на штраф, бо за гэтакі недахоп заўсёды могуць шпарнуць. З сумам трэба прызнаца, што здараюцца яшчэ выпадкі на вёсках, дзе гоняць камінара з віламі. Аднак, каб такія з'явы ў нас не паўтараліся, мне здаецца, можна знайсці выхад. Мая прапанова такая: няхай камінары праводзяць кантроль супольна з міліцыяй, або членамі ОРМО і пажарнікамі. Аб такім кантролі солтыс паведамляў бы жыхарам. Трахі — гаспадар не адважыцца крыўдзіць, бо і сведкі тут, ды і сумленне не дазволіць. Камінар тады добра выканае сваю працу, гаспадар заплаціць грошы, ды яшчэ і падзякуе. Пры такім вырашэнні справы абодва бакі: і камінар і гаспадар, будуць задаволены. А таго нам усім трэба.

Ул. Сідарук

ГАРЭЛКА НІШЧЫЦЬ НАС

„Цяпер нават ёсць многа жанчын-п'яніц“, — піша „Старая Бабуля“. Гэта праўда, што брыдка лаюцца! І вось думкамі я закрану сваё дзяцінства, калі самагонкі не рабіў толькі той, хто не хацеў рабіць яе. У час акупацыі не аднаго жандара ўдавалася перакупіць ёю і ўладзіць нейкую справу. Але такога п'янства і тады не было, як цяпер. Сёння да гарэлкі ліпнуць, як мухі да мухалапкі ўсе. Колькі сем'яў, разбітых гарэлкай! Колькі ў турмах на прычыне п'янства! А колькі дзяцей акалечаных, таму што бацькі былі алкаголікамі!

І над гэтым сапраўды трэба нам падыскутаваць усур'ёз! Больш актыўна павінны дзейнічаць супрацьалкагольныя камітэты, больш гутарак на гэтую тэму ў радыё і тэлебачанні, больш кантролю на прадпрыемствах і г.д.

Таксама гідкія словы ў нашым грамадстве вельмі сталі папулярнымі. Брыдка лаюцца бацькі дома, дык чаму брыдка не могуць лаяцца дзеці? А паспрабуй звярні каму-небудзь увагу, дык дурнем астанешся.

В. Семянюк

ПАДАРОЖНЫ ПАДАРОЖНАМУ НЯРОЎНЫ

У „Ніве“, нумар 41, я прачытаў артыкул Ул. Сідарука, у якім паведамляе ён, што 9 верасня адбылася сустрэча ЦДОКП у справе курсіравання цягнікоў у акрузе Семянoўка-Гайнаўка-Чаромха-Бельск. Хаця аўтар вельмі прыхільна піша аб рашэннях, прынятых у час гэтай сустрэчы, мне як падарожнаму, які не даязджае ні да працы, ні да школы, у далейшым няма з чаго цешыцца. Намеснік начальніка ЦДОКП Р. Дробік ізноў пацвердзіў, што клопаты „выпадковых“ падарожных не ляжаць яму на сэрцы. Але чаму? Ці чалавек, які карыстаецца з чыгункі раз на нейкі час, мусіць абавязкова ездзіць, скрыгочучы зубамі? Мы ж таксама людзі! Чаму пра нашу выгоду ніхто не дбае? З артыкула У. Сідарука ясна відаць, што непасрэднягa ранняга цягніка з Белавежы ў Беласток няма чаго ў далейшым спадзявацца.

Зусім мяне здзівіла прапанова, каб у летнім сезоне ўвесці курсаванне цягніка з Гайнаўкі ў Белавежу ў розных адрэзках часу. Пытаю — навошта? Расклад паяздоў з Гайнаўкі ў Белавежу ў даны момант добры і ніякіх змен не патрабуе. Калі ёсць лішнія вагоны, дайце іх лепш у Бельск да ранняга цягніка з Любліна ў Беласток. Няхай людзі не ездзяць, як селядцы ў бочцы. У артыкуле ўспамінаецца аб нейкіх непарадках на белавежскім прыпынку ПКП, пра якія я свайго часу пісаў у „Ніве“. Паясняю, што ўся гутарка ішла пра невыкарыстоўванне гучнагаварыцеляў на гэтым прыпынку. Яны маўчаць па сённяшні дзень. А чысціня тут была заўсёды.

На заканчэнне хачу сказаць, што мяне зусім не здзіўляе факт, што ў сустрэчы не прынялі ўдзелу начальнікі гмін. Начальнікі ж у нас ездзяць аўтамабілямі.

П. Байко

Імпартгумар

СУМЛЕННЕ

Я ўвайшоў у кабінет Івана Іванавіча і паглядзеў яму прама ў вочы.

— Хіба я вас выклікаў? — як заўсёды, падкрэслена-афіцыйным тонам спытаў Іван Іванавіч.

— Я сам прыйшоў, — дзёрзка адказаў я, — прыйшоў, каб сказаць вам усё.

— Што? — Іван Іванавіч звёў бровы.

— Вы нікуды не варты чалавек і нікчэмны кіраўнік. Вы — бюракрат!

Твар Івана Іванавіча пачырванеў:

— Як, як?..

— Бюракрат і фанфарон! Я доўга маўчаў. Але хопіць! Я сумленны чалавек.

Іван Іванавіч адкрыў было рот, але я не даў яму запярэчыць.

— Вы думаеце, ніхто не ведае, што наведвальнікі цэлымі днямі чакаюць прыёму, а вы ў гэты час гуляеце ў шашкі з галоўным бухгалтарам? Ведаюць, але баяцца сказаць, таму што вы зробіце з імі тое ж, што зрабілі з Квакіным, якога вы перавялі з інжынера ў грузчыкі.

Іван Іванавіч зніякавеў. Але я, не звяртаючы ўвагі, працягваў:

— Вы акружылі сябе падхалімамі. Вы дайшлі да таго, што рэжаце ўсе вынаходніцтвы і рацыяналізатарскія прапановы, калі вас не ўключаюць у лік аўтараў. За вас пісалі кандыдацкую, доктарскую. Усе кіруючыя пасады на нашым прадпрыемстве займаюць вашы сваякі. Ваша нявестка, якая скончыла кулінарнае вучылішча, узначальвае аддзел па канструяванню электронна-вылічальнай тэхнікі...

Іван Іванавіч збялеў, як палатно, вусны яго задрыжэлі. Але я не шкадаваў яго...

— Вася, Вася, прачніся. Ды прачніся ты, нарэшце.

Я расплюшчыў вочы.

Жонка трэсла мяне за плячо:

— Што гэта ты рукамі размахаўся? Уставаць пара. Сам жа прасіў пабудзіць раней.

Мяне кінула ў халодны пот. У галаву палезлі нядобрыя думкі...

— Маруся, — гукнуў я жонку, — я ў сне што-небудзь гаварыў?

— Не... А што?

— Ды так, нічога...

Супакоены, я ўстаў з ложка і пабег мыцца. Трэба спяшацца. Сёння ў Івана Іванавіча дзень нараджэння. У прафкоме вырашылі з такой нагоды над прахадной маляўнічы транспарант павесіць. Я — адказны за мерапрыемства. Так што трэба спяшацца....

Яўген Дым

— Гэта заўсёды так пры выездзе з тунеля — адразу нічога не відаць...

НІЎКА

ЦІ ЗАГАВОРЫЦЬ РЫБА?

Сабраў я
на сход
усіх рыб вадасховішча
і ціха спытаў іх:
— Няўжо не дайшло яшчэ?
Павінны вы
загаварыць,
каб нарэшце
падобнымі быць
на братоў на старэйшых!

Карп
першы
азваўся,
узрадаваны вельмі:
— Далоў патэльні!

Я ўвесь счырванеў,
нібы вараны рак,
і крыкнуў:
— Як?!

І над вадой
у знаёмай паставе
я нахіліўся,
а карпа...
не стала.

Астатнія рыбы
не пажадалі
са мною спрачацца —
нырнулі ў глыб-немуць.
Ды я
спадзяюся,
што й тых навучу
гаварыць
калі-небудзь.

Максім Асенаў

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Толькі што ў школу прыехала новая настаўніца.

— Выдатнае папаўненне, — хваліць дырэктар.

— Адкуль вы ведаеце? Яна ж першы раз у школу зайшла.

— Якая-небудзь пасрэднасць такія акуляры насіць не стане.

※

— Мы з мужам заўсёды праводзім водпуск разам. А вы?

— Пяць год назад мы паехалі з мужам адпачываць асобна.

— І як? Мужу спадабалася?

— Не ведаю, ён яшчэ не вярнуўся.

※

Стакгольмскі аўтамабіліст пастукаў у домік на ўскраіне і поўным спачування голасам сказаў пажылой жанчыне, што адчыніла дзверы.

— Я страшна засмучаны, фру, але толькі што заварочваючы, я пераехаў вашу кошачку. Зразумела, я гатоў кампенсаваць...

— Добра, — сказала бабуля, — скруціцеся ў клубочак ля печкі і мурлычце.

ЗАЛІК
ЗАЛІК
ЭКЗАМЕН
СТЫПЕНДЫЯ

Мінnae поле.

Ён быў рознабакова абмежаваным чалавекам.

НАВОШТА ТОЙ ГАДЗІННІК

Прыехаў да Кастуся сябар у госці. Засядзеліся яны дапозна за сталом. Раптам госць пытае:

— Скажы мне, Кастусь, як ты вось жывеш, што ў тваім пакоі гадзінніка няма?

— А навошта ён мне? — кажа Кастусь.

— Як то навошта? А як жа ты вызначаеш час?

— А гэта проста робіцца, — усміхнуўся Кастусь і пастукаў кулаком у сценку.

А з таго боку:

— У вас сумленне ёсць ці няма?.. Ужо тры гадзіны ночы, а яшчэ бухаеце, як коні.

РАСКАЗАЎ

Позні летні вечар на вёсцы.

— Цётка Макрына, — гукае нейкі хлопец праз плот, — забярыце свайго дзядзьку!

— А што з ім? — чуецца па хвіліне жаночы голас.

— Ды п'яны ляжыць.

— Дзе?

— Каля Пятра.

— А Пятро дзе?

— Ды каля дзядзькі ж, — нездаволена буркнуў хлопец.

Гукапаглынальнік (каб не перашкаджаць суседзям).

ПРЫСТОЙНАСЦЬ

— Вы не ўяўляеце, што стала ў наш час з элементарнай прыстойнасцю!

— А ў чым справа?

— Аказваецца, наш начны вартаўнік краў са складу і ў дзённы час!

З „Весніка Задрыпоніі“ НОВЫЯ ПРЫЗЫ

Умельцы Белавытоцкай фарфаравай фабрыкі зрабілі новы суперкубак для ўручэння абсалютнаму чэмпіёну. Ад стандартных кубкаў мастацка афармленая ёмістасць выгадна адрозніваецца тым, што змяшчае на паўвядра больш.

ПЫТАННЕ КАСТУСЯ

Чаму палюбіць „зялёнага сябра“ лёгка, а дабіцца ўзаемнасці — цяжка?

Без слоў.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Галены Раманюк з Кожына змяшчаем песню

Wszyscy tańczyli całą noc

Słowa: Krzysztof Logan
Muzyka: Adam Skorupka

Gdy moja babcia miała naście lat,
kobietą stać się chciała póki czas,
na balach już tańczyła tu i tam
i ciągle flirtowała, nawet w snach.
Na świecie walc królował, potem swing,
mijały modne style, nowe gry...
Bdy boogie woogie tańczył wtedy świat,
ludzi ogarnął istny szał!

Wszyscy tańczyli całą noc,
do upadłego, aż po świt!
I o to właśnie wtedy szło,
by nie zapomniał tego nikt!
Wszyscy tańczyli całą noc
w blasku neonów, w świetle gwiazd!
Karnawał mógł trwać cały rok,
jakże był piękny, jakże był piękny świat!

Gdy moja babcia za mąż wyszła już,
powiła czworo dzieci, istny cud,
największą jej ambicją stał się dom,
mieszczańskie podwieczorki i bon-ton.
A potem przyszły wnuki, siwy włos,
i jeszcze jeden babci minął rok...
Na drutach mi robiła ciepły szal
i wspominała pierwszy bal...

Wszyscy tańczyli całą noc...

„ЗЯМЛЯК“

Задрыпанец пераходзіў вуліцу ў недазволеным месцы, і яго спыніў міліцыянер. Давялося заплаціць штраф.

Калі задрыпанец падыйшоў да таварышаў, якія чакалі на другім баку вуліцы, яго спыталі:

— Чаму гэта цябе міліцыянер спыніў?

— Ды гэта я земляка сустрэў. Мы з ім з аднаго сяла.

ГУМАР З БАРАДОЙ

Селянін: — Якія ж ты мне боты зрабіў? Гэта ж падэшвы яшчэ цэлыя, а халявы разляцеліся.

Шавец: — Выбачайце! Другі раз горшыя падэшвы вазьму, дык разам зносяцца.

КУРЁЗЫ

ІНТЭРВ'Ю З ТАГО СВЕТУ

Амерыканская кінакампанія „Уорнер броз“ надрукавала нядаўна аб'яву аб тым, што ёй неабходны „медыум, які здольны ўвайсці ў кантакт з духам Мерылін Манро“. Кампанія збіраецца стварыць шматсерыйны тэлевізійны фільм пра гэту галівудскую кіназорку, якая скончыла жыццё самагубствам. Дзялкі з „Уорнер броз“ аб'явілі, што хочуць атрымаць падрабязнасці пра гераіню фільма „з першых рук“, няхай нават „з таго свету“.

РЭАНІМАЦЫЯ СВАСТЫКІ

У падручніку афармлення тэкстаў для школ Ніжняй Саксоніі (ФРГ) вучням, якія малююць арнаменты, рэкамендуюць прымяняць свастыку. Яна, маўляў, з'яўляецца „сімвалам шчасця, дабрабыту і багацця“. Калі ж рэаніматараў фашысцкай эмблемы папракаюць у гэтым непрыгожым занятку, яны, зрабіўшы міну бязвінных людзей, заяўляюць: „Ды што вы! У гітлераўскай Германіі партыйную і дзяржаўную эмблему называлі „хакенкройц“ — „крыж з кручкамі“... А мы ўжываем слова „свастыка“.

ПРЭМІЯ... ЗА СУМЛЕННАСЦЬ

Героем дня каірскіх газет стаў сціплы служачы аўтамабільных складаў Абд Рабо. Яны нават змясцілі яго партрэт. Чым жа ён вызначыўся? Адмовіўся ад хабару за вываз са склада аўтамашын без афармлення адпаведнай дакументацыі. Дырэктар кампаніі быў настолькі расчулены гэтым учынкам, што распарадзіўся выдаць свайму падначаленаму прэмію ў размеры месячнага акладу.

Між нямі

Адзін на рабоце гарыць, іншы стварае дымную заслону.